

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Kristýna Bauerová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Manželství versus nesezdané soužití v dnešní společnosti

Bakalářská práce

2023

Kristýna Bauerová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kristýna Bauerová**
Osobní číslo: **H20123**
Studijní program: **B0288A250002 Humanitní studia**
Specializace: **Humanitní studia – Specializace v pedagogických vědách**
Téma práce: **Manželství versus nesezdané soužití v dnešní společnosti**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

V bakalářské práci se bude zabývat manželstvím a nesezdaného soužití se zaměřením na výhody a nevýhody každé formy.

Cílem bakalářské práce bude porovnat možné výhody a nevýhody sňatku oproti nesezdanému soužití. Teoretická část se bude zabývat charakteristikou institutu manželství i formy nesezdaného soužití, změnou funkce manželství z historického hlediska. Zmíněn bude také legislativní rámec obou forem soužití. Empirická část práce bude zpracována kvalitativním výzkumným šetřením, za užití polostrukturovaného rozhovoru jako výzkumného nástroje. Informanty budou osoby, které žijí v nesezdaném partnerství či v manželství. Kritérium pro výběr informantů bude délka trvání soužití minimálně 5 let.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J., M. Kreidl, B. Hubatková. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-142-8.
CHALOUPKOVÁ, Jana, SOUKUPOVÁ, Eva. *Postoje k manželství, nesezdanému soužití a rodičovství mimo manželství*. In HAMPLOVÁ, Dana (ed.). *Děti na psí knížku*. Sociologický ústav AV ČR, Praha 2007
MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006
NOVÁK, Tomáš a Alžběta POKORNÁ. *Peníze a manželství*. Praha: Grada, 2007. Partnerské vztahy. ISBN 978-80-247-1618-3.
POLIŠENKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. *Musíš znát...Rodinné právo: Manželství*. Nakladatelství Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Hájková**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **2. května 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Manželství versus nesezdané soužití v dnešní společnosti jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31. 3. 2023

Kristýna Bauerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Lucii Hájkové za odborné vedení, cenné rady, poznámky a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá výhodami a nevýhodami partnerských forem soužití, kterými jsou manželství a nesezdané soužití. U manželství i nesezdaného soužití práce pojednává o samotných definicích těchto pojmů, jejich historii, pohledu českého práva na dané typy soužití, zkoumá jejich právní úprava vzniku a poukazuje právě na výhody a nevýhody, které mají vliv na každodenní život jedinců v daných typech soužití. Lidé, kteří žijí v nesezdaném soužití a nepomýšlejí na pozdější život v manželském svazku by si měli být vědomi se všemi výhodami a nevýhodami, které jim jejich forma partnerského soužití přináší. Mnohé nesezdané páry si neuvědomují své obtížné právní postavení a následky, které to může nést.

KLÍČOVÁ SLOVA

manželství, nesezdané soužití, výhody, nevýhody, rodina

TITLE

Marriage versus unmarried cohabitation in today's society

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the advantages and disadvantages of partnership forms of cohabitation, which are marriage and unmarried cohabitation. For both marriage and unmarried cohabitation, the thesis discusses the definitions of these terms, their history, the view of Czech law on these types of cohabitation, examines their legal regulation of their formation and points out the advantages and disadvantages that affect the everyday life of individuals in these types of cohabitation. People who live in unmarried cohabitation and do not think about later life in a married union should be aware of all the advantages and disadvantages that their form of cohabitation brings to them. Many unmarried couples are unaware of their difficult legal position and the consequences this can bring.

KEYWORDS

marriage, unmarried cohabitation, advantages, disadvantages, family

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÁ ČÁST	12
1.1 Definice pojmu manželství	12
1.2 Definice pojmu nesezdané soužití	12
1.3 Historie manželství a nesezdaného soužití	13
1.3.1 Historie manželství	13
1.3.1.1 Krize rodiny	14
1.3.2 Historie nesezdaného soužití	15
1.4 Manželství a nesezdané soužití z hlediska českého práva	16
1.4.1 Manželství z hlediska českého práva	16
1.4.1.1 Vznik manželského svazku	16
1.4.1.2 Zánik manželského svazku	19
1.4.2 Nesezdané soužití z hlediska českého práva	20
1.5 Výhody a nevýhody manželského svazku	21
1.5.1 Výhody manželského svazku	21
1.5.2 Nevýhody manželského svazku	25
1.6 Výhody a nevýhody nesezdaného soužití	26
1.6.1 Výhody nesezdaného soužití	26
1.6.2 Nevýhody nesezdaného soužití	27
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 Výzkumná problematika	30
2.2 Metodologie	30
2.2.1 Cíl výzkumu	30
2.2.2 Výzkumné otázky	30
2.2.3 Metoda sběru dat	31
2.3 Realizace výzkumu	31
2.4 Charakteristika výzkumného vzorku	31
2.4.1 Informanti žijící v manželství	31
2.4.2 Informanti žijící v nesezdaném soužití	32
2.5 Interpretace výsledků výzkumu	33

2.5.1 Interpretace jednotlivých kategorií	34
2.6 Vyhodnocení výzkumného šetření.....	45
2.7 Diskuse.....	46
ZÁVĚR	48
POUŽITÁ LITERATURA	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Láska a partnerské vztahy. To jsou pojmy, které k životu všech lidí neodmyslitelně patří. Každý z nás touží mít po svém boku partnera, se kterým může sdílet své radosti i starosti a budovat dlouhodobý partnerský vztah a zázemí. Pokud nám je s partnerem dobře, rozhodneme se k zásadnímu kroku, a to ke společnému soužití v jedné domácnosti. Lidé v partnerském vztahu nejčastěji žijí ve dvou formách partnerského soužití. Jedná se o manželství a nesezdané soužití. Tyto formy partnerského soužití se také staly tématem méj bakalářské práce. Přesněji se práce zabývá výhodami a nevýhodami těchto dvou forem partnerského soužití, které mají vliv na každodenní život jedinců. Cílem bakalářské práce je zjistit, ve kterých konkrétních oblastech každodenního života je pro pár manželství výhodnější, anebo v čem může být nesezdané soužití pro pár obtížné.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole jsou co nejpřesněji definovány samotné pojmy manželství a nesezdané soužití. Druhá kapitola má historický charakter, pojednává o postavení manželství a nesezdaného soužití v historii. Kapitola je doplněna o důležitou záležitost a tou je krize rodiny, kdy tradiční rodina ztrácí na významu. Najdeme zde informace o tom, jak to dnes je se stále snižující se sňatečností, růstem věku nevěst a ženichů při vstupu do manželství a častou rozvodovostí. Ve třetí kapitole je rozebrána otázka manželství a nesezdaného soužití z pohledu českého právního řádu. V této kapitole jsou obsaženy informace o vzniku a zániku manželství, nebo překážkách, které vstupu do manželství právně brání. Kapitola obsahuje rozdělení nesezdaných soužití na různé jeho typy, které užívá především rodinné právo. Samotná čtvrtá kapitola je věnována výhodám a nevýhodám manželství, které se netýkají pouze právních záležitostí jako je dědictví nebo nárok na vdovský/vdovecký důchod, ale kupodivu například i možným vlivem manželského svazku na zdraví jedinců. Naopak pátá kapitola se věnuje výhodám a nevýhodám nesezdaného soužití, které je v dnešní společnosti časté a ani společností samotnou na něj není nahlíženo tak negativně, jako tomu bylo v letech minulých.

Praktická část bakalářské práce je zpracována kvalitativním výzkumným šetřením, metodou rozhovoru. Rozhovory byly prováděny za pomoci připraveného polostrukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumu bylo tedy zjistit, jaké výhody a nevýhody vnímají oslovení informanti, kteří žijí v manželství nebo v nesezdaném soužití. Dále se lze z výzkumu dozvědět, zda by byl příchod dítěte popudem nesezdaného páru k vstupu do manželského

svazku, nebo jak nahlíží jedinec pocházející z rozvedené rodiny na manželství a zda to ovlivňuje jeho partnerský vztah a případný vstup do manželství, nebo smýšlení o něm.

Téma pro bakalářskou práci jsem si vybrala z důvodu zájmu o tuto problematiku. Chtěla jsem poukázat na to, že manželství má mnoho výhod a je právně chráněno ve větší míře než nesezdané soužití. Dalším důvodem byl fakt narůstajícího počtu nesezdaných soužití, které je ve společnosti stále populárnější a páry v nesezdaném soužití žijí i několik desítek let. Práci jsem chtěla poukázat na to, že pro společnost, vyjma především starší části populace a nábožensky založených lidí, není již na nesezdané soužití nahlíženo skrze prsty.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Definice pojmu manželství

Česká legislativa definuje manželství jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“ (občanský zákoník, předpis č. 89/2012 Sb.)

Manželství definuje mnoho autorů. Například Jandourek (2001) definuje manželství jako „*právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu.*“ Jandourek uvádí, že v západních zemích je povoleno a tolerováno pouze a jen monogamní manželství neboli párové manželství, které spočívá v soužití pouze dvou lidí v manželském svazku. V moderní západní společnosti je také větší tolerance k rozvodům manželství a ke vstupu do manželství nových. Podle Jandourka (2001) na to mají vliv faktory jako je například vysoká sociální mobilita, kterou se rozumí „*pohyb jednotlivců nebo skupin z jedné sociální pozice do jiné sociální pozice uvnitř sociální struktury.*“ (Geist, 1992). Dalšími faktory mohou být „*emancipace žen, ztráta vlivu velké rodiny na manželský pár, omyl při volbě partnera, kterému již nemůže zabránit zásah příbuzenstva, tolerance k rozvodům ze strany společnosti.*“ (Jandourek, 2001).

Geist v Sociologickém slovníku (1992) tvrdí, že pojem nelze úplně přesně definovat, a to z důvodu odkazu na dějiny a různé světové kultury, jelikož každá kultura by pojem manželství vysvětlila více či méně odlišným způsobem. Nicméně manželství vysvětluje jako „*sociálně sankcionovaný institucionalizovaný sexuální vztah dvou nebo více jednotlivců zpravidla opačného pohlaví, obvykle s úmyslem založit rodinu (mít děti), ...*“ (Geist, 1992). Zde se na rozdíl od definice Jandourka setkáváme se spojením *vztah dvou a více jednotlivců*, autor zcela striktně nebere v potaz právě západní společnost, kde je nastolena monogamie v trvalém a dlouhodobém vztahu.

1.2 Definice pojmu nesezdané soužití

Pro nesezdané soužití je ve společnosti užíváno mnoho označení jako například život na psí knížku, život na hromádce nebo kohabitace. Jedná se o soužití partnerů bez právoplatného manželského svazku.

Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) nesezdané soužití definuje jako „*dlouhodobější faktické soužití dvou osob odlišného pohlaví, tvořících životní společenství.*“

Definice v odborné literatuře vysvětlují nesezdané soužití jako konkubinát, což je „*soužití muže a ženy mimo manželství*“ (Jandourek, 2001).

Podle Jandourka (2001) vede páry k nesezdanému soužití mnoho okolností. Může jít o studium nebo bytovou záležitost, nebo jiné ekonomické a praktické důvody. Tyto důvody mnohdy zapříčiňují pozdější vstup párů do manželství. V dnešní společnosti je tento druh soužití tolerován, jelikož se již tolik nedbá na morálku, která se týká sexuálních vztahů mimo manželský svazek. Stále více přibývá osob, které do manželství vstoupit nechtějí, jelikož pro ně svoboda představuje větší prioritu.

Geist (1992) vysvětluje konkubinát (nesezdané soužití) následovně: *jedná se o „obecné soužití muže a ženy, kteří nejsou legitimními manžely; též forma sociálně uznávaného soužití muže a ženy, která jsou od manželství odlišná a má menší hodnotu v sociálním systému hodnot.“*

1.3 Historie manželství a nesezdaného soužití

1.3.1 Historie manželství

Práva a povinnosti v manželství se v různých historických etapách i v různých kulturách měnily. Před zhruba 10 tisíci lety začalo být zemědělství hlavním zdrojem obživy lidí, a právě v této době začalo nabývat manželství na významu. Manželství umožňovalo upevnit majetková a pozemková práva, dále pak zajistit společenský status narozených potomků. Později se z manželství nestala záležitost již jen jedince či rodiny, ale manželství se dostalo do pozice oficiální instituce. Manželství bylo pravděpodobně poprvé uzákoněno ve starověké Mezopotámii. Manželství nesla ustanovení, která se v určité pozměněné podobě zachovala až dodnes. Jedná se například o negativní pohled na cizoložství, dnes používán spíše pojem nevěra, nebo mimomanželský poměr. V této době se v jisté míře ale objevovaly případy mnohoženství, které je v dnešní české společnosti netolerované a zákonem zakázané. V některých částech světa, jako například v Nepálu, docházelo i k situaci, kdy žena měla více mužů, nejčastěji bratry z jedné rodiny. Důvod byl prostý. Pokud by nepřežil jeden z bratrů, postará se o ženu s dětmi a majetek jeden z dalších. Manželství dnes a manželství v dřívějších dobách má ale dvě věci společné – zisk a ochrana majetku, založení rodiny. Za účelem získání majetku bylo celý středověk a novověk naprosto běžné domlouvat sňatky mezi jednotlivými rody. Především se jednalo o jedince z vyšších vrstev, nebo samotné vládce. Výdobytek, jakým je vstup do manželství dvou lidí z lásky, se objevuje ve společnosti až od 20. století, kdy se začaly rodiny zmenšovat a více se dbá na osobní štěstí. (www.jsmefer.cz)

Dobu, která nám do našich mezilidských vztahů vnesla již první impuls, díky němuž lidé chtěli zažívat emocionálně nasycenou lásku nazývá Jan Vojtko (2022) doba romantismu.

Koncept vztahového romantismu, který opravdu zvýraznil emoce, prožitky a touhu má na naše vztahy vliv již od poloviny 18. století, kdy se začalo dařit snahám o potlačení vzniku vztahů z rozumu. Jak již bylo zmíněno, tak vstup do manželství z lásky je ale záležitostí až počátku 20. století.

Velký vliv na manželství jako takové měla i víra, a to konkrétně v našich zeměpisných šířkách křesťanství. Právě z největší křesťanské éry se dbá na monogamní vztahy. Dále se kladl velký důraz na dobrou výchovu potomků, kteří vzešli z manželského svazku. Na tehdejší manželství církev i společnost vyvíjela velký tlak, a to především na morální hodnoty. Znamená to tedy, že bylo odsuzováno cizoložství, nesezdané soužití, intimní poměr před svatbou, jelikož sexuální styk měl vést především k plození dětí, které na svět měly přijít až po vstupu páru do manželského svazku. Z hlediska církve byl rozvod nepřipustný (Listerová, 2022).

Velké změny, které je dobré zmínit, přineslo až 19. století, kdy začal být i zvyšující se zájem o rozvod manželství. V té době mohly být jen konkrétní důvody pro rozvod manželů, těmi důvody byly: domácí násilí, cizoložství, nedostatečné finance potřebné k přežití, alkoholismus manžela. K situacím, kdy docházelo k rozvodu, se lidé snažili předcházet, jelikož rozvod mohl vést k společenské ostudě a horší ekonomické situaci rodiny. Další změna přišla se vznikem samostatného československého státu, kdy platilo, že rozvedení manželé nemohli uzavírat nové sňatky. Manželé bylo dokonce možno rozvést jen na určitou dobu, a po uplynutí dané doby, se manželé vrátili k životu do společné domácnosti. Jako důvody, které vedly od 19. století k větší poptávce po rozvodech, se uvádějí ochabující vliv náboženství na běžný život lidí a silnější soběstačnost žen ve stále modernější společnosti. (Čevelová Pavelková, 2012).

Po vzniku suverénního československého státu v roce 1918 byl vstup do manželství v oblibě. Až do revolučního roku 1989 bylo manželství pro společnost velmi žádané, a to především z politického hlediska, kdy stát chtěl mít co nejnižší procento nesezdaných mužů a žen. To se také podařilo a Československo se v totalitní éře mohlo pyšnit nejvíce ženatými muži a provdanými ženami v dospělé populaci. Právě po roce 1989 začalo na významu nabývat i nesezdané soužití, jelikož došlo k uvolnění politického života. (www.rodina.cz)

1.3.1.1 Krize rodiny

Krize rodiny je chápána jako selhávání rodiny a zastávání jejích tradičních funkcí a hodnot. Na současnou podobu rodiny mělo vliv mnoho momentů.

Momenty, které změnily podobu rodiny:

- 1) Řadu funkcí rodiny převzaly jiné sociální instituce – dnešní rodina je převážně činitelem primární socializace.
- 2) Zakládání rodiny – zvyšuje se počet zakládání rodin lidmi v nesezdaném soužití.
- 3) Nižší stabilita rodiny – dochází k častým rozvodům manželství, dnes se rozvádí téměř 40 % manželských párů.
- 4) Změna skladby rodiny – v rodinách klesá počet dětí.
- 5) Plánování rodičovství – vlivem antikoncepce ubývá nechtěného těhotenství, pár si příchod potomků detailněji plánuje.
- 6) Proměna rodinného cyklu – rodiči se stávají osoby ve stále vyšším věku, průměrný věk českých prvorodiček je 28,8 roku (r. 2022). (www.zdravotnickytydenik.cz)
- 7) Delší doba společného soužití potomků s rodiči – pozdější odchod dětí od rodičů.
- 8) Trávení více času rodičů v zaměstnání a dvoukariérová manželství – na rodiče je kladen vyšší nárok na čas strávený v zaměstnání, do pracovního procesu jsou zapojováni oba rodiče (Matoušek, 2003).

1.3.2 Historie nesezdaného soužití

Nesezdané soužití získalo oblibu moderní západní společností až v 2. polovině 20. století. Docházelo k rozvolňování sexuálních norem (z toho důvodu docházelo k revoluci ve farmaceutickém průmyslu – antikoncepce), k čemuž můžeme například připočítat možnost sexuálního styku před svatbou. Tento fenomén se rozšířil především ze severních částí Evropy, například ze Švédska. Nejméně párů žijících v nesezdané soužití hlásí jižní Evropa, kde má na každodenní život daleko větší vliv náboženství, než v jiných částech Evropy (Maříková, Petroušek, Vodáková, 1996).

První zmínky o formách soužití mimo soužití manželské jsou již u starověkého lidu, např. Římané. Naopak dále v období středověku nebylo nesezdané soužití společností tolerováno (Vítečková, Jílková, 2011).

V dnešní západní společnosti je nesezdané soužití velmi moderním a častým jevem, pro který se používá spojení „chodí spolu“. Předpokládá se tedy, že pár dříve nebo později vstoupí do manželství. V mnoha případech k tomu ale nemusí dojít. V dnešní společnosti stále stoupá počet narozených dětí rodičům, kteří nejsou v manželském svazku a společnost na to reaguje již neutrálně. U nás k nárustu párů žijících „na psí knížku“ docházelo po revolučním roku 1989. Nejspíše mělo jít o jakýsi protest, proti uspořádání a ideálu rodiny z předešlého režimu, kde se více dbalo na soužití v manželství a úplnou rodinu se všemi náležitostmi. Šmolka

(2002) uvádí, že v nesezdaném soužití žije i čím dál tím více věřících párů, u nichž tato forma soužití nekoresponduje s jejich vírou, jelikož církev takové soužití neschvaluje. Poslední data Českého statistického úřadu z roku 2011 prokazují, že v nesezdaném soužití žilo 3,4 % věřících žen a 3,8 % věřících mužů. (www.czso.cz)

Nárůst nesezdaného soužití potvrzují také data ze Sčítání lidu, které provádí Český statistický úřad. Poslední sčítání proběhlo v roce 2021, kdy bylo v České republice zaznamenáno 509 535 nesezdaných soužitích. Oproti tomu v roce 2011 jich bylo zaznamenáno pouze 234 246. (www.czso.cz)

1.4 Manželství a nesezdané soužití z hlediska českého práva

1.4.1 Manželství z hlediska českého práva

V České republice smí podle českého právního řádu vstoupit do manželství pouze osoby opačného pohlaví. V dnešní době se spíše ustupuje od výkladu definice práva, že manželství uzavírají lidé primárně za účelem založení vlastní rodiny. Dnešní páry berou uzavření manželství jako jakousi další a přirozeně následující kapitolu společného života. Pojem rodina není v zákoně nijak definován. Polišenská, Feberová, Stuchlík (2017) apelují, že nelze za rodinu označit pouze osoby ve svazku, kde jsou již děti, ale i páry, které ze zdravotních důvodů v důsledku neplodnosti nemohou rodinu založit, páry homosexuální, nebo páry, které děti mít z vlastního rozhodnutí nechtějí. Podle českých zákonů by tedy manželství mělo vést k založení rodiny a k naplňování biologické, výchovné a ekonomické funkce (Novotný, Ivičičová, Syrůčková, Vondráčková, 2017).

1.4.1.1 Vznik manželského svazku

Ze společenského hlediska se jedná o akt, kdy muž tzv. požádá ženu o ruku. Jedná se spíše o kulturní rituál, který má posunout pár vpřed k oficiálnímu společnému životu v manželství. Zasnoubení je ve společnosti chápáno jako jakýsi projev partnerů, kterým dávají najevo vážnost jejich vztahu.

Český právní řád v sobě nemá zakotven pojem zasnoubení. O osobách, které chtějí vstoupit do manželství se vyjadřuje ale jako o snoubencích, kteří chtějí vstoupit ze svobodné vůle do manželství. Důležité je, že jde o „*vzájemný a souhlasný projev vůle muže a ženy, o tom, že vstoupí do manželství.*“ (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017).

V dnešní době nám český právní řád umožňuje uzavřít sňatek církevní, nebo civilní, též občanský. Při civilním (občanském) sňatku snoubenci dobrovolně vstupují do manželství před

orgánem veřejné moci, například starosta, místostarosta. Vše probíhá za přítomnosti matrikáře. Sňatek je uskutečněn na místech orgánů veřejné moci, například obecní úřady. Snoubenci si ale také mohou zvolit jiné vhodné místo, které koresponduje s požadavky civilního obřadu. Pokud se jedná o církevní sňatek, vstupují snoubenci do manželství v místě typickém pro náboženské obřady. Oddávajícím je pověřená osoba církve nebo náboženské společnosti, která splňuje všechny potřebné náležitosti uvedené ve zvláštním předpisu (zákon č. 3/2002 Sb., Zákon o církvích a náboženských společnostech). Církevní sňatek se může uskutečnit pouze za podmínky podstoupení předoddavkového řízení, ve kterém snoubenci žádají matriku o vydání osvědčení k možnosti uzavřít církevní sňatek, které nesmí být před oficiálním sňatečním obřadem starší než šest měsíců (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017).

Dokladem, který dokazuje platnost sňatku, je oddací list, který vydává pověřená matrika působící v místě, kde došlo k sňatku daných snoubenců. Dále musí být každé uzavřené manželství zapsáno v Knize manželství, což je další matriční evidenční dokument (Šmíd, Šínová, 2014).

Podle statistik z konce roku 2021 žilo v České republice přes 10,5 milionu obyvatel. Statistiky zabývající se právě sňatečností v České republice odhalily ale také skutečnost stále se snižujících počtů uskutečněných sňatků v porovnání v období roků 2015–2019. Z jednoho důvodu je ale pokles v roce 2021 logický, jelikož ve světě již rok řádila pandemie Covid-19, kdy bylo doslova nemožné přes vyhlášené restriktce svatební obřad uskutečnit. I přesto v roce 2021 uzavřelo manželství 46 800 zasnoubených párů, z toho 75 % oddaných párů vstupovalo do manželství poprvé. Nicméně je zajímavé, že i přesto, že počet uskutečněných sňatků stále klesá, tak naopak roste zájem o sňatky církevní. V roce 2021 se uskutečnilo 4 285 katolických svateb. Při zaměření se na oblast České republiky, kde častěji dochází k církevním sňatkům, jedná se především o území Moravy. Odůvodněním je vyšší míra nábožensky smýšlejícího tamního obyvatelstva. Co se týče následujících let, odborníci předpokládají mírný nárůst sňatků, jelikož snoubencům již nebrání žádná omezení v přípravách svatebního obřadu a následujícího veselí. (www.statistikaamy.cz)

Od 90. let 20. století začíná také stoupat průměrný věk nevěst a ženichů, kteří do manželství vstupují. Podle Českého statistického úřadu v roce 2021 přesáhl průměrný věk nevěst hranici 30 let, u mužů pak 33 let. V porovnání s 60. léty 20. století se nyní nevěsty v průměru vdávají o 8 let později. (www.czso.cz)

Vstupem do manželství manželé podle českých zákonů nabývají určitých práv, ale zavazují se také k plnění daných povinností. Manželé jsou podle české legislativy povinni „*žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

Jelikož se jedná o povinnosti, které jsou v zákoně zakotvené a chráněné, může také docházet k jejich vynutitelnosti. V praxi by to mohlo být například tak, že pokud by jeden z manželského páru opustil druhého manžela a odešel ze společné domácnosti, měl by právo opuštěný z páru na žalobu, jelikož by došlo k porušení povinnosti žít spolu. Co se týče problematiky této povinnosti z hlediska opuštění společné domácnosti, může dojít také k situaci, kdy se manželé společně a dobrovolně domluví na odděleném bydlení. V tomto případě je po dohodě o opuštění rodinné domácnosti jedinec, který se rozhodl bydlet mimo společnou domácnost, povinen přispívat na náklady a finančně bezproblémový chod domácnosti. Pokud se na to ale podíváme z hlediska lidských práv není možné přinutit člověka například ke zmíněnému společnému bydlení.

V souvislosti s jednou vyjmenovanou povinností manželů, kterou je povinnost být si věrni, se mnoho odborníků, např. párový terapeut Jan Vojtko, i laiků dnešní doby se shoduje, že člověk není primárně orientovaný na monogamní život. Monogamie není lidskou přirozeností, ale svobodnou volbou. Proto není také možné někoho přinutit k soužití s druhým člověkem (Vojtko, 2020).

U tohoto tématu nelze nezmínit záležitost okolo věrnosti manžela a jeho případného ocenění za věrnost, o které se v současné době velmi hojně debatuje. Senátorka Daniela Kovářová spolu se senátorkou Jitkou Chalánkovou, které tento návrh vznesly, jsou za to, že je potřeba ukázat atraktivnost manželství. Dle jejich návrhu by to mělo probíhat, tak, že kompetentní organizace či úřady by navrhovaly páry, které by si ocenění zasloužily. V této záležitosti se ale také musí zmínit, že mnoho manželství se může jen veřejně tvářit jako bezproblémové, např. právě bez jakýchkoliv nevěř. Nevěra v manželství ale není pokaždé odhalena. Ocenění by dostávaly pouze osoby v manželství, nikoli například registrované páry, což může být označeno za jakousi diskriminaci homosexuálních párů. (www.aktualne.cz)

Uzavřením manželství vzniká společné jmění manželů. Jedná se o formu spoluvlastnictví. Společné jmění manželů upravuje majetek, který manželé nebo jeden z manželů nabyli po dobu existence manželství. Existuje i řada výjimek, které do společného jmění manželů nespádají. Jsou jimi:

- 1) věci sloužící ke každodenní potřebě (např. hygienické potřeby, oblečení)
- 2) věci, které jeden z manželů získal dědictvím nebo darem
- 3) náhrady z nemajetkové újmy jednoho z manželů (např. bolestné)
- 4) zisky ze svého výlučného vlastnictví (vlastník je pouze jeden z manželů)
- 5) náhrady za poškození, zničení nebo ztrátu výlučného vlastnictví jednoho z manželů (občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.)

Společné jmění manželů může upravovat také předmanželská smlouva uzavřená před vznikem manželství.

Existuje řada důvodů, které zakazují páru vstoupit do manželství. Překážky, které tomu brání se dle zákona dělí na překážky absolutní, které se týkají věcí ohledně snoubence, a překážky relativní, které se týkají věcí ohledně vztahu.

Mezi absolutní překážky dle občanského zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.) patří:

- a) nesvéprávnost
- b) omezená způsobilost k právním úkonům; povolit uzavření manželství může až soud
- c) duševní porucha, která by jedince omezovala nebo zbavila způsobilosti k právním úkonům; zde opět lze uzavřít sňatek s povolením příslušného soudu
- d) nezletilost; soud může z výjimečných důvodů sňatek povolit osobám starší 16 let (např. v případě těhotenství ženy)
- e) ani jeden z páru se nesmí účastnit v jiném manželství nebo registrované partnerství, zde by se již jednalo o polygamii, kterou české zákony zakazují
- f) nedobrovolnost a nevědomost, kdy jeden z partnerů nebyl předem informován o rozhodných skutečnostech (např. zdravotní stav), nebo jeden z manželů vstoupil do manželství pod fyzickým či psychickým nátlakem

Mezi relativní překážky dle občanského zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.) patří:

- a) příbuzenství v přímé linii a u linie pobočné do 2. stupně, v tomto případě by se jednalo o incest; manželství nelze uzavřít s prarodiči, rodiči a sourozenci

1.4.1.2 Zánik manželského svazku

Manželství zaniká v případě rozvodu, smrti jednoho z manželů, nebo prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.

Nejčastěji manželství zaniká rozvodem. Dle českého právního řádu může být rozvedeno manželství, kde je „*soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

Manželství není rozvedeno do doby, než je rozhodnuto o záležitostech péče o nezletilé dítě, pokud se jedná o manželství s dětmi, a majetkových záležitostí manželů.

Z historického hlediska je zajímavostí první rozvod na našem území. K prvnímu doloženému rozvodu došlo roku 1199, respektive 1206, kdy byl potvrzen tehdejší papežem. Jednalo se o manželství českého krále Přemysla Otakara I. a dcery míšeňského markrabího Adléty. Důvodem rozvodu po více než 20 letech manželství byl zisk statusu kníže Přemyslem Otakarem I. Ten v tomto novém postavení zatoužil také po nové mladší partnerce, a tak požádal tehdejšího pražského biskupa, aby bylo jejich manželství rozvedeno (Bauer, 2003).

V současné době je v Česku 39,7 % rozvodovost (r. 2021). Právě v roce 2021 byla rozvodovost nejnižší od roku 2001. (www.czso.cz)

1.4.2 Nesezdané soužití z hlediska českého práva

Český právní řád nevymezuje, ale do jisté míry uvažuje také o nesezdaném soužití. V dnešní době je tato forma soužití velmi populární a dá se říci, že mezi páry více preferovanou formu partnerského soužití než manželství. Pro osoby v nesezdaném soužití se užívají pojmy druh a družka, které označují osoby spolu žijící bez jakéhokoliv právoplatně uznaného svazku, kteří žijí dlouhodobě ve společné domácnosti a společně hospodaří. Hrušáková, Králíčková, Westphalová (2017) ve své publikaci, týkající se rodinného práva, používají pro tuto problematiku stejný pojem jako Jandourek a tím je kohabitace, kterou rozdělují na několik typů této formy soužití a těmi jsou:

- 1) Kohabitace z nevěry – soužití dvou osob, kdy jedna nebo dokonce obě osoby z páru jsou v manželském svazku, kde stále nedošlo k rozvodu manželů, nebo v registrovaném partnerství, s dalším jedincem.
- 2) Kohabitace libertinská – oba jedinci v páru si chtějí nechat jakousi vyšší míru svobody, kterou jim podle jejich uvážení manželství nepřináší a berou ho jen jako právní a společensky vyžadovaný akt.
- 3) Kvazimanželství – odmítnutí uzavření manželského svazku jedním z páru ze společenských, nebo stavovských důvodů, tzn. laicky řečeno, že může dojít k tomu, že jeden z páru je ve společnosti jinde na společenském žebříčku.

- 4) Kohabitace mladická – soužití dvou osob, které do budoucna svatbu plánují. V tomto typu soužití žije velká část párů, o kterých se dá říct, že spolu zatím pouze „randí“. Zajímavostí ale je, že lidé, kteří spolu žijí před svatbou, se častěji rozvádějí. Příčinou může být fakt, že manželé, kteří spolu začínají bydlet až po uzavření manželského svazku si na společné bydlení teprve zvykají a více a déle se poznávají.
- 5) Kohabitace seniorská – nesezdaného soužití vdovce nebo vdovy a jejich nového partnera. Nové manželství by mohlo znamenat ztrátu finančních prostředků v podobě různých důchodů (např. vdovský/vdovecký důchod).

(Hrušáková, Králíčková, Westphalová, 2017)

1.5 Výhody a nevýhody manželského svazku

1.5.1 Výhody manželského svazku

- 1) Vědomí většího závazku mezi partnery

V tomto případě se jedná o další krok v životě dvou osob, které si jsou vědomi závazku k následujícímu společnému životu. Každý jedinec by si měl být vědom, že jeho každodenní rozhodování a činy mohou ovlivňovat život druhého jedince z manželského páru, proto by měl konat tak, aby druhému neškodil.

- 2) Vzájemná vyživovací povinnost manželů

Vyživovací povinnost vzniká uzavřením manželského svazku. (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017).

Tato výhoda velmi nabývá na významu v situaci, kdy jednomu z manželů není umožněno do rodinného rozpočtu přispívat pravidelnými výdělky ze zaměstnání. K tomuto právě dochází při narození dítěte a následné péči o něj, kdy většinou matka po dobu trvání rodičovské dovolené nepobírá příjmy ze svého zaměstnání. Vyživovací povinnost platí také v případě, pokud jeden z manželů ztratí z jakéhokoliv důvodu zaměstnání a tím se stává nezaměstnaný (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

- 3) Dědictví a nárok na vdovský/vdovecký důchod

Dědické řízení je započato skutečností smrti jednoho z manželů. V tomto řízení dochází k prozkoumání veškerého majetku nebožtíka. Dále je zapotřebí zajistit seznam veškerých možných dědiců. Mezi dědice, kteří jsou řazeni do tzv. první třídy dědiců, spadají děti a manžel/ka zesnulého jedince, pokud neexistuje ověřená závěť, jejíž obsah pozůstalost nespravuje jinak (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017).

V již zmíněné první třídě dědiců může dědit pozůstalý manžel, pokud společně s ním má na dědictví právo také alespoň jeden potomek zesnulého. Podmínka, která musí být splněna, aby došlo k bezproblémovému nároku na dědictví pozůstalému manželovi/manželce, je trvání manželství v době smrti jednoho z manželů. Zákon zde nezajímá, zda v době smrti žili manželé společně v jedné domácnosti. Manželé mohou být také v nedokončeném rozvodovém řízení, i v tomto případě zde existuje nárok na dědictví. Rozhodující zde je právní trvání manželství (Svoboda, Klička, 2014).

Nárok na vdovský/vdovecký důchod má každá osoba po zemřelém manželovi/manželce, která pobírala starobní či invalidní důchod. Pokud se jedná o osobu nepobírající v době před smrtí starobní či invalidní důchod, musí být doloženo vše potřebné k dokázání existence pojištění pro nárok na důchod, kde se uvažují záležitosti ohledně doby pojištění a výši jeho výdělků zesnulého jedince. Nárok na vdovský/vdovecký důchod má také osoba v případě, kdy smrt zesnulého byla příčinou nějakého pracovního úrazu. Další podmínkou pro nárok vdovského důchodu je právní existence manželství v době smrti jednoho z manželů. Pokud je manželství v době smrti jednoho z manželů již rozvedeno, druhý nárok na vdovský důchod nemá. Toto platí také v případě osob v nesezdaném svazku. Vdovský důchod je obvykle pozůstalé osobě vyplácen jeden rok po smrti manžela/manželky. Po této době má nárok na pokračující výplatu vdovského důchodu jedinec, kterého se týkají předem dané podmínky, např. pokud se pozůstalá osoba stará a pečuje o nezaopatřené dítě, nebo o tchána a tchyni, kteří jsou odkázáni na péči jiné osoby. Dále se nárok na výplatu vdovského důchodu týká pozůstalé osoby, která sama pobírá invalidní důchod, nebo pokud dosáhla přesně zákonem požadovaného věku. (www.cssz.cz)

4) Výhodnější daně

S výhodami pramenících z manželského svazku souvisí také slevy na daních z příjmů fyzických osob, a to konkrétně sleva na vyživovanou manželku/manžela. Jedná se o slevu, která se uplatňuje v případě, pokud manžel/ka nemá pravidelný a výrazný příjem ze zaměstnání. Jedná se převážně o situace, kdy je většinou manželka jako matka na rodičovské dovolené. V roce 2022 mohla výše slevy být až 24 840 Kč. Jsou zde předem dané závazné podmínky, a to trvání manželství a společné hospodaření v jedné domácnosti. Do posuzujících příjmů osoby, na kterou je sleva uplatňována, se započítávají příjmy ze zaměstnání, kam spadají také pracovní dohody, dále peněžitá pomoc v mateřství, nemocenská nebo peněžitá pomoc v případě nezaměstnanosti. Částka 68 000

Kč je uvedena jako částka, která v rámci příjmů osoby, na kterou je sleva na dani požadována, nesmí být za předešlý rok překročena. (www.mesec.cz)

5) Výhodnější úvěr a hypotéka

Manželský pár má větší možnost získat úvěr či hypotéku. Jde o to, že poskytovatelé úvěru či hypotéky mají větší záruky v placení závazků, jelikož manželé pobírají obvykle dva příjmy. Pro banku, která má žádosti o hypotéku manželskému páru vyhovět, je nejperspektivnější právě manželský pár s optimálními příjmy, které zaručí včasné placení závazku. Dům, i hypotéka následně spadají do společného jmění manželů. Pokud nastane situace, kdy se manželství rozvádí je zapotřebí vyřešit otázku právě i tohoto závazku. Řešení je možné nalézt ve třech způsobech, a to v převodu hypotéky na jednoho z manželů (jeden z manželů v nemovitosti bude bydlet nadále), postoupením dluhu (nemovitost spolu s hypotékou budou prodány), nebo předčasným splněním hypotéky. Toto ale neplatí v případě registrovaného partnerství, zde nastávají následující pravidla jako u nesezdaného páru. (www.gpf.cz)

6) Poskytování informací o zdravotním stavu

Manželé mají právo na vzájemné informace o zdravotním stavu při kontaktu s lékařem či jiným zdravotnickým personálem, který je oprávněn takové informace poskytovat. V situaci, kdy například dojde k úrazu a případně následné hospitalizaci jednoho z manželů, má druhý z manželů právo na veškeré informace. U nesezdaných párů je zde těžké dokazovat, že se jedná o partnera nebo osobu blízkou. V takovém případě zdravotnickým personál nemusí žádné informace o zdravotním stavu pacienta poskytnout. (zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách)

7) Děti

V případě narození dítěte v trvání manželství nemusí rodiče na matričním úřadě na rozdíl od nesezdaných rodičů vydávat žádná prohlášení o otcovství dítěte.

Dle Českého statistického úřadu pozvolna narůstá počet dětí narozený nesezdaným páram. V měsících leden až prosinec roku 2021 se v České republice živě narodilo 111,8 tisíce dětí. Z tohoto počtu představovalo pouze 51,5 % dětí narozených manželskému páru. (www.czso.cz)

Právě vzrůstající počet dětí narozených mimo manželství je jedním z charakteristických znaků dnešní soudobé rodiny, které proměnily celkový charakter tradiční rodiny a tradiční

obraz katolické rodiny začíná ztrácet na významu. K dalším rysům dnešní západní rodiny patří také například právě nízká sňatečnost a vysoká rozvodovost (Matoušek, 2003).

K pozvolnému nárůstu narozených dětí mimo manželství u nás dochází od 80. let 20. století. Od 90. let se tedy stává výchova dítěte v prostředí nesezdaného páru trendem, který od této doby zesiluje. Narůstající počet těchto případů má za důsledek větší toleranci české společnosti k výchově dítěte v pouze nesezdaném partnerském soužití. I přesto je ale manželství stále vnímáno společností jako vyšší hodnota nežli právě kohabitace. Takové soužití je společností vnímáno jako přechodné období před vstupem do manželství (Hamplová, 2007).

Děti rodičích se sezdaným rodičům se nejvíce rodí vysokoškolsky vzdělaným matkám a nejméně matkám s maximálně základním vzděláním (Hamplová, 2007).

Pokud na téma děti nahlédneme z problematiky osvojení, nebo také adopce, mají manželské páry také významnou výhodu. Osvojit si dítě mohou manželé (společní osvojitelé), nebo jeden z manželů, ve výjimečných případech i jedinec bez partnera. Právě manželské páry mají ale přednost. Předpokládá se, že dokáží dítě lépe zabezpečit a poskytnout dítěti plnohodnotnou rodinu. Osvojené dítě získává příjmení osvojitelů, kteří jsou také zapsáni na matrice do nově vydaného rodného listu. (www.mpsv.cz)

8) Rozvod

Rozvod může být výhodou v případě rozdělování majetku mezi manžely, kde je přesně dáno, co komu bude patřit. Zákon rozděluje majetek dle společného jmění manželů, na jehož základě soud rozhoduje o rozdělení majetku mezi manžele, pokud se manželé nevyrovnají v rámci dohody o rozdělení majetku. Manželé k sobě mají ze zákona vyživovací povinnost, a to i v případě již rozvedených manželů. V případě, kdy jeden z manželů není schopen se řádně živit, nebo následkem rozvodu jedinci klesla životní úroveň, je povinen druhý z manželů plnit vyživovací povinnost i po rozvodu. O výši výživného rozhoduje soud. Zřetel při rozhodování bere také na délku existence manželství a dobu, po kterou je manželství již rozvedeno. (občanský zákoník, předpis č. 89/2012 Sb.)

9) Delší a zdravější život

V publikaci Dany Hamplové a kolektivu Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti (2014) se autoři opírají o zahraniční průzkumy, které prokazují vliv manželství na zdraví a spojenost člověka. Z českého výzkumu Hamplové a kolektivu vyplývají shodné výsledky. Lidé v manželském svazku trpí méně často depresemi a psychickými obtížemi, dále pak

méně podléhají pasti závislosti, konkrétně na alkoholu či drogách. Výzkum také ukazuje na fakt, že lidé v manželství mají také větší pravděpodobnost, že se vyléčí z vážnějších a dlouhodobějších chorob. Autorka spolu s kolegy nachází také vliv manželství na délku života, kdy ženatí muži mají možnost se dožít až o 9 let více a vdané ženy až o 8 let než osoby žijících v nesezdaném soužití, nebo vdovci/vdovy. Právě zahraniční výzkum uvádí dva typy vysvětlení, proč tomu tak je. Za prvé se domnívají, že vitálnější jedinci s kvalitním zdravím mají větší tendenci vstupovat do manželství. Druhým důvodem je legitimita manželského svazku, což je bráno jako důvod zdravějšího a spokojenějšího života (Hamplová, 2014).

1.5.2 Nevýhody manželského svazku

1) Rozvod

Rozvod a záležitosti s ním spojené je jistě brán jako nepříliš milá skutečnost, která může manželství potkat.

Již zmíněná vyživovací povinnost mezi manžely po rozvodu (viz výhody manželského svazku) může být řazena také mezi nevýhody. Jeden z manželů má vyživovací povinnost k bývalému manželovi/manželce i po zániku manželství, kdy si v podstatě oba manželé zařizují jiné životy. (občanský zákoník, předpis č. 89/2012 Sb.)

2) Dluhy

Co se týče společného majetku manželského páru, tak sem spadají také dluhy. NOZ vysvětluje tento problém tak, že za dluhy jednoho z manželů jsou odpovědní oba. Jedná se o dluhy, které vznikly v době existence manželství i v době předtím. Automaticky dluhy spadají do společné odpovědnosti. Existují ale také výjimky, kdy manžel nebo manželka nezodpovídají za dluhy druhého z manželů. Jedná se situace, kdy se dluhy týkají majetku, který vlastní pouze jeden z manželů, nebo pokud se k dluhu jeden z manželů uchýlí bez souhlasu druhého. Zde se ale nesmí jednat o záležitosti, které každodenně ovlivňují životy manželů, např. půjčka na nové auto. (www.provident.cz)

3) Otcovství dítěte

Z právního hlediska je za otce dítěte považován manžel matky, a to až po dobu 300 dnů od případného rozvodu. Problém nastává, pokud matka dítěte otěhotněla s jinou osobou před uplynutím zmíněného období, kdy za otce dítěte je brán bývalý manžel a dítěti tedy náleží i příjmení po právem stanoveném otci. V případě takové situace má oprávnění rozhodnout pouze soud, a to až po skutečnosti narození dítěte. Po následném rozhodnutí

soudu o otcovství dítěte, může být provedena změna v rodném listě dítěte. (www.pravniprostor.cz)

4) Přibírání na váze

Dle Hamplové (2014) je jednou z nevýhod manželství, co se týče zdraví, větší náchylnost k přibírání na tělesné hmotnosti a tím následně související vznik nadváhy. Tento fakt je možné vysvětlit tím, že lidé jsou ve svém vztahu s partnerem spokojeni a také už nemusí tolik dbát na svůj vzhled jako například na začátku vztahu, kdy se chtějí lidé sobě navzájem zalíbit a udělat na svůj protějšek co nejlepší dojem.

1.6 Výhody a nevýhody nesezdaného soužití

1.6.1 Výhody nesezdaného soužití

1) Zvyk na život s partnerem

Nesezdané soužití může mít výhodu, která se týká zkoušky společného bydlení. Jedná se o to, že každý člověk má svůj styl života, svoje rituály a zvyky, proto je důležité, aby si na své návyky partneři zvykli a věděli o nich. Partneři žijící společně mají také více prostoru na poznávání jeden druhého, respektive vlastností partnera a jeho chování v určitých situacích. Může se také stát, že právě společné bydlení partnerům, kdy spolu pár tráví větší množství času, sundá pomyslné „růžové brýle“, kdy partneři například zjistí, že určité věci jim vadí a nejsou schopni je tolerovat.

2) Snadnější vztah ukončit

V nesezdaném soužití je v případě konce vztahu možné vztah opustit bez jakýchkoliv formálních a soudních rozhodnutí jako tomu musí být u manželských párů. V případě, že se jedná o nesezdané soužití partnerů, kde mají potomky, je nutné soudně rozhodnout o jejich výchově a zaopatření. Zde se vychází „z ustanovení občanského zákoníku, týkající se vztahů rodičů a dětí.“ (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017)

3) Dluhy

Za dluhy v případě nesezdaného páru zodpovídá pouze dotyčný jedinec, který jakýkoliv dluh má. Druhý z páru nepřebírá žádnou zodpovědnost za dluhy partnera. Partneři se mohou zavázat k plnění dluhu společně na základě společné dohody, kde funguje princip spoluvlastnictví. V případě, že jsou partneři k plnění dluhu zavázáni společně a nerozdílně, může věřitel dluh vymáhat po obou partnerech nebo po kterémkoliv z nich. (www.pravniprostor.cz)

4) Žádný společný majetek

Jedinci v nesezdaném soužití nakládají se svým majetkem dle svého vlastního uvážení. Neplatí jako u manželského páru, že vše, co jedinci nabyli během vztahu, spadá do společného majetku. To ale v mnoha případech může vést také ke sporům rozcházejícího páru (viz nevýhoda č. 1).

1.6.2 Nevýhody nesezdaného soužití

1) Žádný nárok na právní náležitosti jako u manželů

Pár, který není v manželském svazku vůči sobě nemá žádná práva ani povinnosti. Nevýhodou může být právě již zmíněné majetkové vlastnictví páru, kdy nevzniká žádné společné jmění (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2017).

Problém nastává v případě, kdy pár není schopen si beze sporů majetek, který byl pořízen a využíván společně, rozdělit. Páry si velmi často pořizují právě společné domácí mazlíčky, kdy následně po rozpadu vztahu dochází až k soudnímu jednání ohledně péče o mazlíčka, které v dnešní době přibývají. Soud u takových případů většinou nařizuje strádavou péči o zvíře jako tomu je u péče o dítě. (www.reflex.cz)

Partneři nemají dále ze zákona žádný nárok na vdovský/vdovecký důchod, na dědictví po pozůstalém partnerovi, na informace o zdravotním stavu partnera (jestliže nejsou uvedeni jako blízká osoba pacienta) ani na slevu na daních.

2) Úvěr a hypotéka

Na rozdíl od získání hypotéky nesezdaným párem je získání manželským párem jednodušší. Pokud se jedná o nesezdaný pár, o hypotéku žádá jeden z páru, kdy druhý může být uveden jako spolužadatel, který je brán také jako následný spoludlužník. Hypotéku nesezdaný pár může získat po prověření dostatečného příjmu obou partnerů. Každému z partnerů poté náleží polovina nemovitosti. Jediným možným řešením v případě rozchodu partnerů je převod hypotéky na jednoho z nich. (www.gpf.cz)

3) Dluhy

Nepříjemnosti spojené právě s dluhy nesezdaného páru mohou nastat v případě, kdy se k plnění dluhu zaváže pouze jeden z partnerů (např. získání hypotéky, úvěru), ale užitek z toho mají oba partneři. Za dluh tedy zodpovídá pouze jeden z páru, který se také může dostat do finančních problémů, za které musí zodpovídat sám. (www.pravniprostor.cz)

4) Tlak a očekávání okolí

V současné době je manželství stále pokládáno za společenskou instituci, které zůstává velmi významná důležitost a společenská hodnota. Společnost soužití dvou nesezdaných jedinců vnímají jako soužití, kdy následně dojde k sňatku páru. Manželský pár pro své okolí působí lepším dojmem, a to nabírá na významu, pokud se pár rozhodne založit rodinu. Pro jedince může být také právě touha po zplození potomka impulz k uzavření sňatku (Hamplová, 2007).

Právě ctění instituce manželství společností má v určité míře vliv na každého z nás. Již při samotném seznamování s druhou osobou předpokládáme, že by se v nejlepším případě mohlo jednat o našeho budoucího manžela/manželku. Společnost bere manželství jako jediné správné završení milostného vztahu (Vojtko, 2022).

5) Děti

Co se týče rodičovství nesezdaného páru a manželů, nejsou zde žádné výrazné odlišnosti. Jedinou odlišností ale je, že pokud se jedná o rodiče, kteří nejsou právoplatnými manžely, musí otec provést čestné prohlášení o otcovství již v porodnici. Nejedná se zde dle podstaty domněnky otcovství jako tomu je u manželského páru, kdy je otcovi otcovství určeno automaticky. (www.pravniprostor.cz)

Obtížné chvíle vysvětlování na dotěrné dotazy mohou zažít nesezdaní rodiče, když dítě, které si již dokáže uvědomit, že maminka nemá stejné příjmení jako tatínek a dítě (většinou se děti jmenují po otcovi).

Pro dítě je podle společnosti také nejlepší výchova v rodině manželského páru, kdy je tedy manželství bráno jako jediná správná forma soužití pro společnost. Z nesezdaného soužití dítě nepřebírá vzorce chování, které by mělo podporovat jeho vstup do manželství v dospělosti (Hamplová, 2007).

6) Častější rozvody při vstupu páru do pozdějšího manželství

Jak už bylo zmíněno, nesezdané soužití je v ČR bráno jako předmanželská forma soužití dvou osob. V mnoha případech dochází k sňatku páru do 5 let od společného soužití, nebo k úplnému konci vztahu (Hamplová, 2007).

Vysvětlení se nachází v mnoha faktorech, proč k pozdějším rozvodům manželů, kteří spolu delší dobu žili v nesezdaném soužití, dochází. Prvním faktorem je více delších nesezdaných soužití, ve kterých jeden nebo oba jedinci již žili s jinými partnery. Nevýhodou je poznávání svých partnerů, budování společného bydlení apod., což trvá

určitou dobu. Pokud toto zažívá člověk opakovaně, ztrácí u něj instituce manželství hodnotu a nevnímá manželství jako tak důležitý životní krok. S tímto také souvisí například následné pozdější rodičovství. Dalším faktorem může být neschopnost smířit se s větším závazkem, který manželství pro pár přináší. Nesezdané soužití je pro ně proto vyhovující forma partnerského vztahu a nechtějí nic měnit. Jedinci vnímají možný vstup do manželství jako ztrátu jakési pomyslné svobody, o kterou nechtějí přijít. Dále nejsou osoby, které žijí na tzv. psí knížku tolik ochotni řešit společně problémy a krize, které ve vztahu mezi dvěma lidmi občas nastanou a jsou naprosto přirozené. Pro jedince je v některých případech snadnější vztah opustit, kdežto v manželství je větší závazek případné problémy řešit než se hned nechávat rozvést. (www.vira.cz)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Výzkumná problematika

Tématem bakalářské práce je problematika dvou forem partnerského soužití, jedná se o manželství a nesezdané soužití. Toto téma je v současné době aktuální, jelikož dochází ke skutečnosti, že forma nesezdaného partnerského soužití začíná být v současné společnosti stále více populární a manželství ve společnosti ztrácí hodnotu, jakou mělo v minulosti. Nacházíme se v době, kdy v České republice dle statistik každé druhé manželství končí rozvodem. V dnešní společnosti není neobvyklé, že nesezdané páry zakládají rodiny a do manželství i přesto nevstupují. Pro některé může být naopak příchod dítěte podnět ke vstupu do manželství. Výzkumné šetření se snaží dle výpovědí vybraných informantů z manželství a nesezdaného soužití nalézt výhody a nevýhody zmiňovaných forem partnerského soužití z různých oblastí života (např. rodinný život, sociální vlivy, finance a další).

2.2 Metodologie

Praktická část bakalářské práce byla zpracována za pomoci kvalitativního výzkumného šetření. Pro výzkum jsem si jako výzkumnou metodu sběru dat zvolila rozhovor. Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor s předem připravenými vlastními otázkami. Na tyto předem připravené otázky odpovídali oslovení informanti žijící v manželském svazku a nesezdaném soužití.

2.2.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké jsou výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití. Tímto výzkumem jsem chtěla poukázat na oblasti každodenního života, ve kterých je manželství a nesezdané soužití výhodou, nebo naopak nevýhodou.

2.2.2 Výzkumné otázky

Před realizací výzkumu jsem si stanovila výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka: **Jaké jsou výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití?**

Vedlejší výzkumné otázky:

VO1: Převládá ve společnosti dle oslovených informantů názor, že má manželství více výhod než nesezdané soužití?

VO2: Jaká je nejčastější nevýhoda nesezdaného soužití?

VO3: Je těhotenství partnerky potažmo narození dítěte impulzem pro vstup páru do manželství?

VO4: Jaký náhled na manželství může mít jedinec pocházející z rozvedené rodiny?

VO5: Co nejčastěji přiměje pár ke vstupu do manželství?

2.2.3 Metoda sběru dat

Pro bakalářskou práci byly vytvořeny 2 typy polostrukturovaných rozhovorů, jelikož jsem zkoumala dvě formy partnerského soužití, a to manželství a nesezdané soužití. Zvolila jsem polostrukturovaný rozhovor, protože informanti mají možnost odbočit od předem daných otázek a sdělit více informací a výzkumník se případně může doptat na konkrétní informace. Připravený rozhovor byl složen ze 17 otázek pro informanty žijící v manželství, z toho jedna otázka byla kladena pouze informantům z manželství, kteří mají již děti. Pro informanty žijících v nesezdaném soužití bylo předem připraveno 20 otázek, z toho byla jedna otázka určena jen informantům, kteří mají již děti.

2.3 Realizace výzkumu

Před realizací výzkumu bylo osloveno 5 manželských párů a 5 párů žijících v nesezdaného soužití. Avšak jeden pár žijící v nesezdaném soužití nakonec svoji účast ve výzkumu odmítl. Podmínkou nebyla účast ve výzkumu obou partnerů z oslovených párů.

Před začátkem každého rozhovoru byli informanti obeznámeni s účelem výzkumu a pořízením zvukové nahrávky rozhovoru pro zpracování výsledků výzkumu. Informantům byla zaručena naprostá anonymita. Osloveným jedincům jsem dala možnost výběru místa, kde se bude rozhovor odehrávat, z důvodu toho, aby jim bylo místo příjemné.

2.4 Charakteristika výzkumného vzorku

2.4.1 Informanti žijící v manželství

Manželství č.1

Žena, manželství trvající 32 let

Rozhovor byl veden se ženou, 52 let, středoškolsky vzdělaná, která žije ve svém prvním manželství s mužem, 54 let, středoškolsky vzdělaný. V době trvání manželství se manželům narodily 3 děti, které jsou dnes již všechny plnoleté a dvě z nich mají svou vlastní rodinu. Pár vstoupil do manželského svazku velmi brzy od seznámení, asi po 3 měsících.

Manželství č.2

Žena a muž, manželství trávající 12 let

Rozhovoru se účastnili oba manželé, žena 40 let, vysokoškolsky vzdělaná, muž 42 let, středoškolsky vzdělaný. Pro oba zmíněné se jedná o první manželství, do kterého se rozhodli vstoupit po 2 letech partnerského vztahu. Manželé vychovávají 2 děti ve věku 8 a 11 let. Oba z páru jsou věřící.

Manželství č.3

Žena a muž, manželství trávající 25 let

Rozhovoru byli ochotni zúčastnit se oba manželé, žena 47 let, muž 48 let, oba středoškolsky vzdělaní. Oba z páru jsou ve svém prvním manželství, které se rozhodli uzavřít po předchozím 3letém partnerském vztahu. Z manželství vzešly 2 děti ve věku 18 a 23 let.

Manželství č.4

Žena a muž, manželství trávající 50 let

Jednalo se o ženu 70 let, středoškolsky vzdělaná, a muže, 71 let, odborně vyučen. Pro oba manželé se jedná o první manželství, do kterého vstoupili po 3letém partnerském vztahu. V manželství se narodily 2 děti, které mají již své vlastní rodiny.

Manželství č.5

Muž, manželství trávající 4 roky

Rozhovor byl veden s mužem, 39 let, středoškolsky vzdělaný. Pro muže je jeho manželství prvním manželstvím, které bylo uzavřeno po 3 letech partnerského vztahu se ženou, 35 let, odborně vyučena. Manželé vychovávají 2 společné děti, ve věku 1 rok a 4 roky.

2.4.2 Informanti žijící v nesezdaném soužití

Nesezdané soužití č.1

Žena, vztah trávající 5 let

Žena, 23 let, studentka filozofické fakulty na vysoké škole. Pro ženu se jedná o již třetí vážnější vztah. S partnerem, 27 let, středoškolsky vzdělaný, sdílí společnou domácnost 1,5 roku. Pár je bezdětný a nejsou zasnoubení.

Nesezdané soužití č.2

Žena a muž, vztah trvající 15 let

Žena, 55 let, odborně vyučena, muž, 75 let, středoškolsky vzdělaný. Pár ve společné domácnosti žije již 10 let. Pár nemá žádné společné děti, ale oba mají děti z předchozích vztahů. Žena je rozvedená, muž je ženatý, ale se svojí manželkou nežije. Důvodem jsou nevyřešené majetkové záležitosti manželů.

Nesezdané soužití č.3

Žena, vztah trvající 5 let

Žena, 22 let, středoškolsky vzdělaná, momentálně na rodičovské dovolené. Vztah mezi ženou a jejím partnerem, 26 let, odborně vyučen, trvá celkem 5 let, z toho již 4,5 roku bydlí společně v domě ženy matky, která dům obývá také. Pár má 1,5roční dítě a je již rok zasnoubený. Svatbu plánují až po narození druhého dítěte, které si pár plánuje pořídit.

Nesezdané soužití č.4

Žena, vztah trvající 21 let

Žena, 45 let, odborně vyučena. Pro ženu se jedná o první partnerský vztah s mužem, 48 let, středoškolsky vzdělaný. Společnou domácnost s partnerem sdílí 16,5 let. Tento nesezdaný pár vychovává dvě společné děti ve věku 11 a 15 let.

2.5 Interpretace výsledků výzkumu

Pro vyhodnocení jsem stanovila 10 kategorií, které se odvíjí od stanovených výzkumných otázek.

Jednotlivé kategorie:

- Význam manželství a nesezdaného soužití,
- nesezdané soužití jako předstupeň manželství,
- motivy k daným formám partnerského soužití,
- změny,
- budoucnost a důležitost manželství,
- výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití,

- finance,
- sociální vlivy (rozvodovost rodičů, okolí páru),
- současná společnost,
- děti.

2.5.1 Interpretace jednotlivých kategorií

Význam manželství a nesezdaného soužití

Na otázku, co pro informanty znamená manželství, byla obvyklou odpovědí jedinců žijících v manželském svazku, že se jedná o oficiální vztah páru, ve kterém začínají existovat určitá práva a povinnosti. Pár zakládá rodiny a buduje společné zázemí pro budoucí rodinný život. Manželé z manželství č.2 například uvedli: *„Pro nás to je něco, po čem následuje založení rodiny a společný řešení různých věcí. Myslím tím třeba to bydlení a všechno s tím spojený. Člověk musí pro tu rodinu, když ji chce, zařídit takový zázemí, kde ta rodina může bez nějakých větších problémů žít.“*

Při odpovědích byl často kladen důraz na to, že pokud se jedná o pár s dětmi, měl by být pár sezdán. Dokládá to například odpověď informantky z manželství č.1: *„Za mě by každé pár měl časem být v manželství. Já nevím, jak to říct, ale přijde mi to pak takový ucelenější a pokud mají děti, tak je to takový víc rodinný, když rodiče jsou manželé.“*

Na stejnou otázku ohledně významu manželství odpovídali lidé žijící v nesezdaném soužití obdobně. Také často uváděli, že se jedná o zásadní rozhodnutí v životě lidí a oficiální posun vztahu, kdy vztah nabývá větší důležitosti a nese s sebou vzájemná práva a povinnosti. Zdůraznit zde musím, že u odpovědí nesezdaných jedinců se častěji objevovaly pojmy spojené s emocemi jako láska a její stvrzení. Informantka žijící v nesezdaném soužití č.3 odpověděla: *„Je to takový stvrzení lásky a rozhodně přijetí určitých povinností vůči partnerovi a zároveň i přínos větších práv – např. na informace o zdravotním stavu.“* Podobný význam má manželství i pro informantku žijící v nesezdaném soužití č.1, která k otázce uvedla následující odpověď: *„Tak je to určitě velké posun v tom vztahu, kdy ty lidi se fakt rozhodnou být spolu navážno. Pro mě by to znamenalo hodně, si někoho, koho miluju, vzít. Je to závazek. Když se k tomu ty lidi odhodlají, tak je to nějaký gesto vážnosti a možná odevzdání se tomu druhému.“*

Naopak častou odpovědí na otázku, co pro lidi z manželství i nesezdaného soužití znamená nesezdané soužití, bylo, že se jedná o běžnou skutečnost, kterou využívají především mladší páry, kteří si chtějí zkusit společně žít. Informanti z obou forem partnerského soužití si byli vědomi absence práv a povinností v nesezdaném soužití. Informantka z manželství č.3 například uvedla: „*Víceméně je to stejné jako manželství, jen bez „papíru“. Jen těžší pozice z právního hlediska.*“ Informantka žijící v nesezdaném soužití č.1 například uvedla: „*To pro mě znamená, že se dva lidi milují, ale musí se dobře poznat, než se vezmou. Je to doba, kdy se ty lidi navzájem poznávají. A to myslím i svoje kamarády, rodinu, zájmy, všechno, co by asi měli o tom druhým vědět a poznat ještě před svatbou. Pro mě to znamená i to, že je to doba, kdy ty dva spolu tak nějak žijou a užívají si víc než pak v manželství, kdy chtějí děti a už je to takový víc dospělejší.*“

Nesezdané soužití jako předstupeň manželství

Otázka se týkala toho, zda si informanti myslí, že je nesezdané soužití předstupeň manželství. Na tuto otázku jsem od jedinců žijících v manželství dostávala následující odpovědi. Tři odpovědi byly, že se o předstupeň manželství jednat nemusí. Manželé žijící v manželství č.3 měli na skutečnost nesezdaného soužití jako předstupně manželství odpovědi rozdílné. Žena si myslí, že: „*Nemusí to tak být, ale když si to, řekla bych na nečisto chtějí zkusit, tak proč ne. Za mě to ale předstupeň rozhodně není.*“ Mužova odpověď na druhou stranu zněla: „*Pokud se chtějí někdy vzít, je dobrý si to zkusit předem. Někdy zjistí, že to nefunguje a společně žít nedokážou.*“

V souvislosti s touto otázkou bylo také často zmíněno, že lidé žijící v nesezdaném soužití ve výsledku do manželství vůbec vstoupit nemusí. Informant z manželství č.5 odpověděl: „*Nemusí samozřejmě pak dojít k manželství, může ten vztah po nějaký době upadnout do nějaký lenosti, lhostejnosti, takovej ten zvyk, nejsem už tak zamilovanej, tak nejsem tak prdlej, abych si někoho bral. Ale když už to takhle někdo bere, tak za mě pak už celkově rezignuje na ten vztah. Chybí tam pak už ta jiskra a ten vztah se má asi někam posunout, jako do manželství. Ale někdo to třeba nechce riskovat, z důvodu, co kdyby tady byl ještě někdo jinej, ten pravej.*“

Manželský pár z manželství č.2 k tomuto tématu popsal svoji zkušenost se vstupem do manželství bez předchozího společného bydlení. Po vstupu páru do manželství a následné společné bydlení bylo pro manželé krizové období plné konfliktů, z důvodu toho, že si na společné soužití teprve zvykali. Jejich rozhodnutí vstoupit do manželství bez předchozího

nesezdaného soužití ospravedlňují, tím, že se jedná o věřící pár a společné bydlení až po sňatku je jimi vnímáno jako normální. Muž ze zmíněného manželství situaci vysvětlil takto: „Musím na nás teda ještě prásknout, že jsme věřící, takže to u nás bylo takový normální asi, sestěhovat se až po svatbě. První rok to teda byl brutus, to bylo skoro na rozvod, než jsme si asi na sebe zvykli. Bylo to najednou něco úplně jinýho, vídat se i často třeba, ale najednou spolu bydlet. No byla to síla, ale pak se to nějak ustálilo a od té doby dobrý.“ Žena na situaci společného bydlení po svatbě nahlížela: „No musím asi souhlasit, ale zase bych neřekla, že to bylo na rozvod. Prostě jsme se spolu museli sžít. Chtělo to hodně nervů, kompromisů a taky byly i slzy no.“

Odpovědi na tu samou otázku od lidí tentokrát z nesezdaného soužití byly, že se jednoznačně o předstupeň manželství jedná. Nejčastějším zdůvodněním jejich tvrzení byla možnost zkoušky společného bydlení partnerů. Například odpověď informantky žijící v nesezdaném soužití č.3 byla: „Ano, myslím si, že je to lepší společně nejdříve nějakou dobu před sňatkem žít, než se pár vezme, aby zjistili, zda spolu opravdu dokážou žít.“

Stejný názor s informantem z manželství č.5 sdílí informantka žijící v nesezdaném soužití č.4, která si sice myslí, že nesezdané soužití je předstupeň k manželství, ale nevylučuje skutečnost, že partneři, kteří spolu dlouhodobě žijí, později do manželského svazku vůbec nemusí vstoupit, nebo jejich vztah může skončit. Dokazuje to její odpověď: „Určitě u mnoha lidí to tak je, možná u většiny. A za mě to je taky lepší, když ty lidi spolu nejdřív třeba několik let žijou. Takže jo, můj názor je, že je to předstupeň pro manželství. Ale druhá věc je, že některý páry spolu ve většině případů teda nejdřív žijou a pak se vezmou anebo taky ne a žijou spolu dál, nebo se třeba můžou i rozejít.“

Motivy k daným formám partnerského soužití

Nejčastějšími motivy dle Hamplové (2000) pro vstup do manželství jsou emocionální motivy (láska, touha po jistotě a zázemí), dále pak motivy ekonomické (společný majetek a finance manželů) a praktické (např. narození dítěte rodičům sezdaným). Motivы volby nesezdaného soužití jsou nejčastěji uváděny příprava na manželství a zkouška společného bydlení s partnerem. Dle Hamplové (2000) by až 90 % mladých dospělých, kteří byli v souvislosti s výzkumem Hamplové osloveni, chtělo do manželství. Většina právě až po předchozí zkoušce společného soužití s potencionálním manželem/manželkou. Výzkumné šetření potvrdilo, že si lidé žijící v nesezdaném soužití chtějí zkusit společný život s partnerem.

Informantům z manželství i nesezdaného soužití byla položena otázka, díky níž jsem zjišťovala, co oslovené páry motivovalo ke vstupu do manželství, nebo co motivuje nesezdané páry k jejich stávající formě soužití. Nejčastějším motivem ke vstupu do manželství uváděli oslovení informanti žijící v manželství založení rodiny a budování rodinného zázemí. Například mužova odpověď z manželství č.2 byla: „*Tak určitě založení rodiny a takový to začít budovat nějaký společný zázemí pro rodinu.*“ Muž z manželství č.5 odpověděl obdobně: „*Je to ale asi kvůli těm dětem, založení rodiny. Abychom byli jedna rodina, jedna banda.*“

Naopak motivem poloviny oslovených lidí žijících v nesezdaném soužití byla možnost lepšího poznání partnera a jeho každodenního stylu života. Výpověď informantky žijící v nesezdaném soužití č.1 byla: „*Poznat život s tím druhým člověkem, a tak nějak si nastavit priority, co od toho vztahu chci a co ne. Jestli mi ten vztah a život s přítelem vyhovuje. A uvědomění si, jestli bych s přítelem dokázala bejt celý život.*“ Byla zde i odpověď, konkrétně od informantky žijící v nesezdaném soužití č.4, která neuvedla žádný motiv: „*Motivy nemám asi žádný, prostě tak žijeme. Vyhovuje to takhle nám obou a ani jeden jsme se do svatby nikdy moc neměli.*“

Změny

Obecně k nejčastějším změnám v životě a vztahu partnerů, kteří vstoupí do manželství, dochází po příchodu potomků. Dále se pak může jednat o začátek společného hospodaření se společnými financemi a majetkem.

V rozhovoru byla položena otázka, zda lidé žijící v manželství pociťují nějaké změny po vstupu do manželství. Informanti se zaměřovali spíše na vztahové záležitosti mezi partnery po vstupu do manželství a na odlišný chod domácnosti, z důvodu založení rodiny a následné péče o děti, které radikálně naruší zavedený chod domácnosti, jelikož jsou odkázány na neustálou péči, starost a zabezpečení, a to především materiální, což potvrzuje výpověď informanta z manželství č.2, který přiznal, že narození dětí s sebou přineslo také tíživější finanční situaci rodiny: „*Všechno sebere ta rodina. Ale to zas nechci, aby to znělo, že říkám, že ta rodina je zlo. Ale když je potřeba cokoliv děckám koupit, tak se na tom domlouváme a koupit se to prostě musí. A takhle to je od doby, co se narodily.*“ Z jejich výpovědí bylo zřejmé, že nepociťují v první řadě formální náležitosti manželství a s ním spojené výhody, které mohou život manželům oproti nesezdaným párům usnadnit. Nejčastější změnu informanti vidí v příchodu dětí a odstartování rodinného života, který je stereotypnější, než

tomu bylo právě před příchodem dětí. Dokazuje to odpověď informantky z manželství č.3: *„Změny samozřejmě jsou, hlavně po příchodu dětí, kdy nemáte čas jen na sebe, ale v první řadě pečujete o děti, čas na sebe je ale důležité si udělat. Během let přichází ale i stereotyp...“* K tématu se také vyjádřil informantky muž z manželství č.3 a to následovně: *„Jestli se něco změnilo v den svatby, tak to byl jeden z nejšťastnějších dnů mého života. Podle mě se svatbou, protože jsme spolu několik let žili, nic vztahového nezměnilo. Tak asi jako u každého vztahu se u nás po těch 25 letech změnilo hodně, jako bych zmínil například taky ten stereotyp a taková větší usedlost, nebo jak jinak to popsat.“*

Budoucnost a důležitost manželství

Osob žijících v manželství jsem se ptala, jestli je pro jejich budoucnost manželství důležité, a pokud ano, tak v čem konkrétně. Pro všechny oslovené informanty je manželství jednoznačně do budoucna důležité. Důvody se ale v jednotlivých výpovědích lišily. Jedním z častých zmiňovaných důvodů byly materiální záležitosti. V této souvislosti byl velmi často uváděn společný majetek a finance. Dalším častým důvodem byla uváděla přítomnost partnera vedle sebe, pocit sounáležitosti, vzájemná starost jeden o druhého, život dětí a s tím spojená jejich výchova v plnohodnotné rodině. Informantka z manželství č.2 uvedla: *„Tak chcete mít u sebe někoho, s kým budete a na koho se můžete spolehnout, v tom to je pro mě asi důležitý. I to, aby holky vyrůstali v takové rodině, jakou máme teď.“* Její manžel její výpověď ještě doplnil: *„Mně třeba napadlo, že to je důležitý i v tom, a to hlavně v dnešní době, že třeba na ten rodinný rozpočet jsou dva.“* Pro muže z manželství č.5 je například jeho manželství pro budoucnost nejdůležitější v souvislosti s chodem fungující a plnohodnotné rodiny, kdy jsou děti vychovávány rodiči sezdánými, což jim dle slov muže zaručuje větší jistotu: *„Je to důležitý kvůli těm dětem, aby ty děti vyrůstaly v jistotě, potřebují pravidla, jistotu. A tohle podle mě právě dává to manželství, ten pocit té jistoty těm dětem.“*

Nesezdaných osob jsem se ptala na otázku, zda plánují vstoupit do manželství. Tři páry ze čtyř dle odpovědí do manželství v budoucnu chtějí vstoupit. Důkazem tomu je výpověď informantky žijící v nesezdaném soužití č.1, která uvedla, že později v manželství žít chce. V jejím případě by zde mohla být překážka na straně partnera, který má z budoucího manželství obavy, které pocházejí z jeho minulého dlouholetého vztahu: *„Tady ale bude možná problém na straně přítele. Ten to teda má tak, že manželství je pro něj hlavně kvůli dětem. Ale on je takovej bloklej v tomhle si myslím, protože on už jednou zasnoubenej byl,*

s bejvalkou. No a co mi říkal, tak jakmile ji požádal o ruku, tak se jim ten vztah začal bortit a on si asi teď myslí, že by to tak bylo znova.“

Vstup do manželského svazku dle výpovědí partnerů žijících v nesezdaném soužití č.2 také plánují. V jejich případě jim ke vstupu do manželství brání zákonná překážka a tou je účast v jiném manželském svazku, která se dle občanského zákoníku řadí mezi absolutní překážky bránící uzavření manželského svazku.

Informantka žijící v nesezdaném soužití č.4 přiznala, že vstup do manželství po svém dlouhodobém vztahu s partnerem neplánují: *„Kdybychom se chtěli vzít, asi už by to přišlo.“*

Další otázka směřována na nesezdané informanty byla stejná jako u manželských párů a to, zda je pro jejich budoucnost manželství důležité, a pokud ano, v čem. Dvě mladší informantky uvedly, že je pro ně manželství důležité především kvůli dětem. Informantka žijící v nesezdaném soužití č.3 uvedla: *„Rádi se vezmeme. Možná je to taky tím, že už máme dítě, tak to asi víc chceme.“*

Výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití

Z teorie vychází, že mezi výhody manželství jsou zařazeny výhody materiální (společný majetek, nárok na dědictví, vdovský/vdovecký důchod, dostupnost půjček a hypoték), poskytování informací o zdravotním stavu manžela/lky a příchod potomků do rodiny sezdaných rodičů. Nevýhodou manželství je rozvod manželství, dluhy, nebo přibírání na váze. Výhodou nesezdaného soužití je zvyk na soužití s partnerem, žádný společný majetek, nezodpovědnost k dluhům partnera a jednoduchost vztah ukončit. Nevýhody nesezdaného soužití jsou např. absence nároku na právní náležitosti jako u manželů, nedostupnost úvěrů a hypoték a očekávání okolí.

Informantů z manželství i nesezdaného soužití jsem se dotazovala na výhody i nevýhody, které dle jejich názorů obě formy partnerského soužití mají.

Informanti z manželství vidí největší výhody manželství právě z finančního hlediska. Mezi nejčastější výhody zařazovali společný majetek a finance, finanční příspěvky a výhody od státu (vdovský/vdovecký důchod, daňové úlevy), dále pak nárok na dědictví a lepší dostupnost hypotéky. Odpověď informanta z manželství č.3 byla: *„...lepší dostupnost bydlení a výhody plynoucí z manželství, v případě, že by se jednomu z nás něco stalo, tak dědictví a vdovskej důchod. Těch výhod je víc, ještě třeba sleva na daních, když je žena s dětma doma.“*

Nesezdaní jedinci nejčastěji jako výhodu manželství, a naopak nevýhodu nesezdaného soužití zmiňovali právo na informace, například v případě kontaktu se zdravotnickou institucí. Žena žijící v nesezdaném soužití č.1 například uvedla: *„A jako velkou nevýhodu беру to, a to mě už taky párkrát napadlo, že pokud by se V. něco stalo, tak já ani nevím, jak bych se to dozvěděla. Jestli by to dali vědět nejdřív asi rodičům a pak by se to ke mně nějak dostalo, nevím.“*

Informanti žijící v manželství jako nejčastější nevýhodu manželství zmiňovali rozvod, kdy je ze vztahu podle nich těžší odejít než z nesezdaného soužití. Muž z manželství č.5 odpověděl: *„Tak nevýhoda, když je pak rozvod, tak ty prachy jen lítaj. Pak tam je i nějaká nenávisť většinou.“* Dva informanti žijící v nesezdaném soužití také jako největší nevýhodu manželství vnímají rozvod. Například informantka žijící v nesezdaném soužití č.1 vypověděla: *„A nevýhody, tak asi rozvod, není to rozchod bez nějakýho soudního popotahování.“* Další dva informanti žijících v nesezdaném soužití nebyli schopni žádnou nevýhodu manželství uvést. Nikdo ze všech informantů si nepřipustil, že by v některých případech nemusel být rozchod páru z nesezdaného soužití tak jednoduchý, jak se může zdát. Uvedeným informantům jsem k tomuto tématu položila doplňující otázku, zda rozchod opravdu vnímají tak jednoduše a jak by při případném rozchodu řešili například společně zakoupené věci. Jedna z informantek, žijící v nesezdaném soužití č.1, uvedla: *„No tak tam jde asi o to, aby si každý kupoval svoje, a ne nic dohromady, aby si po rozchodu každý nechal to svoje.“*

U informantů žijících v manželství se nejvíce opakovala jako výhoda nesezdaného soužití zkouška společného bydlení s partnerem a jednoduchost tento vztah ukončit. Informantka z manželství č.4 například uvedla: *„Z takového vztahu je lehké odejít. U manželství si člověk rozmyslí, jestli se rozvede nebo ne. Je to složitější a přijde mi, že pokud je člověk rozvedený, už na něj ostatní pohlíží trošku jinak. Nikdo nechce k rozvodu dojít, pokud k tomu samozřejmě teda nejsou závažné důvody.“*

Nesezdaní jedinci za největší výhody jejich formy soužití pokládají také zkoušku společného soužití s partnerem a oddělený majetek. Dokládá to tvrzení informantky žijící v nesezdaném soužití č.3: *„Výhodou může být, že má každý svůj majetek a pro mě osobně je výhodou toto období, kdy žijeme nesezdaní jako zkouška, jak nám to spolu funguje.“*

Hlavní nevýhoda nesezdaného soužití je dle jedinců žijících v manželství výchova dítěte nesezdaným párem a absence právních záležitostí a s tím spojené rozdílné postavení manželů oproti družce a druhovi. Například žena z manželství č.1 tvrdí: *„Osobně řeknu, že nevýhoda pro mě je, když má ten pár prostě děti. A třeba už starší a víc, když jich má a k tomu*

manželství se furt nemaj.“ Tento názor sdílí také informantka z manželství č.2: *„Nevýhoda jsou podle mě děti. Hodně lidí má ty děti před svatbou a přijde mi, že právě po těch dětech už se do svatby ani moc nehrnou.“*

Další informantka z manželství č. 4 spatřuje nevýhodu nesezdaného soužití právě v právní rovině, kdy nejsou nesezdaným párům poskytovány takové výhody jako manželům. *„U nesezdaných párů je to složitější. Ať už v oblasti práva tak i sociální oblasti.“*

Finance

Všechny manželské páry mají dle výpovědí zřízený společný bankovní účet. Z nesezdaných párů má společný účet jen jeden pár. Ostatní nesezdané páry uvedly, že mají finance ve společné domácnosti různě rozdělené. Například nesezdaná soužití č.2 a č.3 mají hospodaření ve společné domácnosti nastaveno následovně: *„Tak my máme každé svoje peníze, se kterým si hospodaříme a na domácnost máme společnou kasu, co se koupí domů pro oba, tak je ze společný kasy.“* (č.2) *„Větší část platí partner, protože já mám na rodičovské nižší příjem. Sice nemáme společný účet, ale máme rozdělené, co kdo platí a když je nečekaný nebo větší výdaj, tak se na všem domluvíme a podle toho finance rozdělíme.“* (č.3)

Nesezdaných jedincům jsem také položila otázku, zda myslí na zabezpečení partnera, v případě, kdy by to bylo nutné, např. úraz, smrt. Dva nesezdané páry, kde je třeba upozornit, že se jedná o páry s dětmi, mají sjednané určité pojistky, které by v nutnosti měly rodině finančně pomoci. V jednom případě na vzájemné zabezpečení partneri nemyslí vůbec, zde je možné přihlídnout k tomu, že se jedná o mladý a bezdětný pár. V případě nesezdaného soužití č.2 muž již provedl příslušné kroky k zabezpečení partnerky: *„Ano, tak můj partner mě zabezpečil, konkrétně koupí bytu, a já se o něj taky postarám, když bude potřeba.“*

Sociální vlivy (rozvodovost rodičů, okolí páru)

Jedinců žijících v manželství i nesezdaném soužití jsem se dotazovala, zda pocházejí z rozvedené rodiny a jaký vliv to má na jejich osobní partnerský vztah. Pouze jeden oslovený informant žijící v manželství odpověděl, že z rozvedené rodiny pochází. Vliv této skutečnosti na jeho manželství ale popřel. Další tři informanti z manželství, kteří nepocházejí z rozvedené rodiny uvedli, že to na ně má takový vliv, kdy se více snaží udržet svoji rodinu plnohodnotnou, ve které byli sami jako děti vychováni a je pro ně vzorem.

Dva nesezdané páry nepocházejí z rozvedené rodiny. Další dvě informantky uvedly, že z rozvedených rodin pochází a shodně popsaly i vliv této skutečnosti na jejich vztah.

Informantka žijící v nesezdaném soužití č.1 uvedla: „*Já jsem z rozvedený rodiny a určitě to má vliv na moji budoucnost. Nebo takhle, beru si z toho to, že to nechci tak jak to bylo u nás doma. (...) Chci jen říct, že nikdy nechci, aby moje děti zažívali to, co my se ségrou, protože jsme to odnášeli fakt nejvíc my jako děcka. Chci, aby moje děti jednou měli prostě fungující harmonickou rodinu. Aby až by byly třeba dospělý a přijeli domů, tak tam měli mámu i tátu.*“ Informantka žijící v nesezdaném soužití č.3 popisuje vliv rozvodu rodičů na svůj vztah takto: „*Jistý vliv to má, hlavně to vyvolává strach, abychom nedopadli jako moji rodiče, ale zároveň je to i poučení, co rozhodně nechceme dělat a zažít.*“

Oslovení informanti často uváděli, i přesto, že se nejednalo o jejich přímou zkušenost z rozvedené rodiny, že rozvod rodičů ale může mít vliv na pozdější partnerské vztahy dětí. Žena z manželství č.4 uvedla: „*Většinou, když se rodiče rozvedou, i dětem se v manželství nepříliš dobře vede, a tak se dříve či později rozvedou.*“

Všichni informanti z obou forem partnerského soužití se v odpovědích na otázku, zda si myslí, že má na vstup páru do manželství vliv rodiny a okolí, jednoznačně shodli, že ano. Odpověď informantky žijící v nesezdaném soužití č.1 například byla: „*Jo a hodně velkej vliv tu je. Zaprvé začínám chodit víc na svatby svých známých, nebo přátelových známých a tam nebo i jinde posloucháme, že jsme další na řadě, nebo podobný kecy. A u nás v rodině je taky na to expert moje babička. Každou návštěvu se ptá, jestli je v plánu nějaká svatba a jak by se od nás chtěla dožít ještě pravnoučete a že už jsme na to dost starý, abysme do toho šli.*“

Velký vliv a tlak na partnery z rodiny vidí i žena z manželství č.1 a to především kvůli své osobní zkušenosti, kdy na její vstup do manželského svazku s jejím nynějším manželem byl vyvíjen tlak ženíným otcem: „*Tam by tenkrát velkej tlak ze strany mého otce. Ten měl nějakej blud, že se se mnou ten kluk, teď už teda manžel, bude jen chvíli scházet a pak mě pošle do háje*“. Jeho tlak vysvětlila tím, že v době jejího mládí (před 30 lety) se ženy vdávaly dříve než nyní a pro samotnou ženu i její rodinu by byla ostuda, pokud by například žena otěhotněla, a přitom by nebyla vdaná.

V této souvislosti jsem se nesezdaných jedinců ptala na otázku, zda se někdy setkali s negativní reakcí na nesezdané soužití a zda mají zkušenost se situací, kdy jim nesezdané soužití bylo na obtíž. Informantka žijící v nesezdaném soužití č.4 uvedla, že zažívají obtížné situace v případě řešení záležitostí ohledně dětí s různými institucemi: „*Do teď mám problémy, když volám k doktorovi, do školy, na úřady, že mám jiný příjmení. S tímhle hodně bojujeme.*“

Na otázku, zda se nesezdané páry setkaly s negativní reakcí na svoji formu partnerského soužití, odpověď dvou páru byla, že ano. Jednalo se o páry s dětmi, což byl také důvod negativních reakcí. Informantka žijící v nesezdaném soužití č.3 svou výpovědí potvrzuje, že je negativně nahlíženo na výchovu dítěte nesezdanými rodiči: „*Občas se setkáváme s divnou reakcí, vzhledem k tomu, že spolu máme dítě, tak že se nemáme stejné příjmení.*“

Současná společnost

Všech oslovených informantu jsem se ptala, jak si myslí, že se staví současná společnost k problematice manželství a nesezdaného soužití. Zde se informanti z obou forem na svých odpovědích shodli. Myslí si, že manželství není v dnešní společnosti přikládána taková hodnota jako tomu bylo v dobách minulých. Dokládá to tvrzení muže z manželství č.2: „*Řekl bych, že tomu lidi dneska už nedávaj takovej význam. Je to prostě jen papír a dokážou žít i bez něj.*“

Názor páru žijícího v nesezdaném soužití č.2 k postoji dnešní společnosti k manželství, je takový, že lidé ve společnosti již nevyužívají tradice, jakou vstup do manželství je.

Dle zmíněných informantů dochází k tomu, že na větším významu a popularitě nabývá nesezdané soužití, což dokazuje následující výpověď informanta žijící v nesezdaném soužití č.2: „*Bohužel stále se odchází od tradiční rodiny v manželství a nesezdaný soužití je více a více populární.*“

Další otázka se naopak týkala názorů oslovených informantů na postoj lidí z dnešní společnosti k nesezdanému soužití. Shodné odpovědi informantů žijících v manželství i nesezdaném soužití byly zaznamenány i v tomto případě. Všichni informanti uvedli, že vnímají fakt, že je nesezdané soužití společností více tolerováno a bráno jako normální a běžné soužití dvou lidí. Často informanti uváděli možnou nevoli starší generace k nesezdanému soužití. Příkladám odpověď informantky z manželství č.3: „*Nechtějí to podle mého vidět spíš věřící jedinci a starší generace. Jinak je nesezdané soužití docela moderní záležitost a taky běžná.*“

Děti

Osobám žijících v manželství i nesezdaném soužití jsem položila otázku, zda by chtěli, aby jejich děti v budoucnu žily v manželství. Informanti ze třech manželství uvedli, že nelpí na tom, aby jejich děti ve svém budoucím životě žily v manželském svazku. Jde jim především o spokojený život dítěte, nehledě na formu partnerského soužití, ve kterém se rozhodnou žít.

Odpovědi nesezdaných jedinců byly rozdílné. Informanti ze dvou nesezdaných soužití by chtěly, aby jejich děti v budoucnu žily v manželském svazku. Zdůrazňovali ale také, stejně jako informanti žijící v manželství, hlavně spokojený partnerský vztah dítěte. Další páry žijící v nesezdaném soužití nelpí na budoucím životu svých dětí v manželství.

Další otázka mířena manželským párům zjišťovala, zda bylo těhotenství partnerky a příchod dítěte impulz k sňatku. Ve čtyřech případech to impulz k sňatku nebyl. Pouze v jednom případě manželství č.5 byl příchod dítěte impulzem k sňatku: *„Měl jsem to v hlavě asi tak nastavený už dřív. Že kdybych s někým byl a měli bysme dítě, tak bych si ji vzal, tu ženu. Vlastně já, když si manželku bral, tak už ta starší dcera měla půl roku a byla na svatbě. Takže za mě je docela možný, že kdybychom neměli to dítě, tak se ani nevezmeme a teď už spolu ani nebyli.“*

Osob žijících v nesezdaném soužití jsem se ohledně tématu potomků a jejich vlivu na uskutečnění vstupu do manželského svazku dotazovala, zda by bylo těhotenství ženy a příchod dítěte impulz právě k onomu rozhodnutí do manželství vstoupit. V polovině oslovených nesezdaných párů by to impulz byl. Informantka žijící v nesezdaném soužití č.1 uvedla, že v jejich případě by to byl impulz pro jejího partnera, pro kterého je manželství důležité převážně kvůli dětem. Pro ni samotnou by to impulz nebyl. Svoji odpověď vysvětlila takto: *„Nechci, aby si mě bral pro to, že bych byla těhotná, ale proto, že mě má rád a tak. Tak říkal, že by to bylo i kvůli tomu, ale že to těhotenství by to asi uspíšilo.“*

U informantky žijící v nesezdaném soužití č.3 dokonce byl příchod potomka důvodem k zasnoubení páru: *„Ze strany partnera to impulz byl, abychom se jmenovali všichni stejně, proto mě požádal ještě v těhotenství o ruku, akorát jsme se ještě nestihli vzít.“*

Poslední otázka byla směřována pouze na nesezdané páry s dětmi, což byly konkrétně nesezdané páry č.3 a č.4. Otázka se týkala toho, zda jejich potomci vnímají, že mají nesezdané rodiče. V případě nesezdaného soužití č.3 dítě s ohledem na nízký věk nevnímá, že žije v rodině, kde jsou rodiče nesezdáni. Informantka uvedla, že si ale myslí, že v pozdějším věku by to jejich dítě vnímat začalo. *„Věřím tomu, že by to časem určitě začala vnímat. Než to ale začne vnímat, tak už snad stihneme tu svatbu.“*

Ve druhém případě, nesezdaného soužití č.4, děti vnímají, že žijí v rodině, kde nejsou rodiče v manželském svazku. V minulosti se o tento fakt svými dotazy mířenými rodičům zajímaly: *„Teď už jsou starší, ale dřív, třeba když chodili na první stupeň, tak se nás furt ptali a jak to,*

že já se jmenuju tak a ty tak a Pepička maminka se jmenuje jako Pepíček, ale teď už takový otázky dlouho nejsou.“

2.6 Vyhodnocení výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké výhody a nevýhody v oblastech každodenního života vnímají oslovení informanti, kteří žijí v manželství nebo v nesezdaném soužití. Díky uskutečněným rozhovorům s oslovenými informanty jsem získala potřebné informace, které mi byly nápomocny k zodpovězení předem definovaných výzkumných otázek.

Hlavní výzkumná otázka, na kterou jsem hledala odpověď byla: **Jaké jsou výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití?**

Mezi výhody manželství můžeme nejčastěji zařadit společný majetek a finance, dále finanční záležitosti poskytované státem (vdovský/vdovecký důchod, daňové úlevy), nárok na dědictví, lepší dostupnost financí na bydlení (hypotéky) a informace o zdravotním stavu. Největší nevýhodou manželství byla výzkumem zjištěna skutečnost rozvodu manželství. Hlavní výhodou nesezdaného soužití byla zjištěna zkouška společného bydlení a jednoduchost v ukončení partnerského vztahu. Nevýhoda byla zjištěna v postavení nesezdaného soužití z hlediska práva a nároku na informace poskytované zdravotnickými institucemi.

VO1: Převládá ve společnosti názor, že má manželství více výhod než nesezdané soužití?

Z výzkumu vyplývá, že v současné společnosti již není tak dbáno na vstup páru do manželství a nesezdané soužití je více tolerováno. Oslovení jedinci si byli vědomi mnoha výhod manželství, i přesto, že v něm nežijí. Na tuto otázku tedy můžu odpovědět, že ve společnosti převládá názor, že má manželství více výhod než nesezdané soužití, a to převážně z právního hlediska, které chrání práva a povinnosti manželů.

VO2: Jaká je nejčastější nevýhoda nesezdaného soužití?

Z výzkumu vyplývá, že nejčastější nevýhodou vnímanou manželskými páry je výchova dětí nesezdanými rodiči a absence práva, např. v případě nároku na dědictví, vdovský/vdovecký důchod. Nesezdané páry jako nejčastější nevýhodu své formy partnerského soužití uváděli absenci nároku na poskytnutí informací o zdravotním stavu partnera. Komunikace se zdravotníky může být pro osoby žijící v nesezdaném soužití problematická, jelikož poskytování informací je zakotveno v zákoně č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách, který nařizuje, že informace o zdravotním stavu jedince mohou být poskytnuty pouze příbuzným nebo osobám blízkým, což se v případě nesezdaných párů obtížně dokazuje.

VO3: Je těhotenství partnerky potažmo narození dítěte impulzem pro vstup páru do manželství?

Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět. Z výzkumu vyplývá, že u některých párů těhotenství partnerky nebo narození potomka může být impulzem ke vstupu do manželství, u některých nikoliv. Jedná se o velmi individuální rozhodnutí partnerů.

VO4: Jaký náhled na manželství může mít jedinec pocházející z rozvedené rodiny?

Ve výzkumu se mi potvrdilo, že názor jedince pocházejícího z rozvedené rodiny, může být mnohdy takový, že se rozvodu ve svém vztahu chce vyhnout a nechce, aby jeho děti zažívaly stejné nepříjemné situace spojené s rozvodem rodičů.

VO5: Co nejčastěji přiměje pár ke vstupu do manželství?

Dle výsledků výzkumného šetření nesezdaný pár nejčastěji ke vstupu do manželství přiměje myšlenka založení rodiny a budování společného rodinného zázemí.

2.7 Diskuse

Zkoumané formy partnerského soužití, ať už se jedná o manželství nebo nesezdané soužití, mají své výhody a nevýhody. Beze sporu v právní rovině je více zvýhodňováno manželské soužití. Práva a povinnosti manželů jsou chráněny zákonem. Co se týče majetkových záležitostí jsou sezdané páry opět ve výhodnější pozici. Vliv na vstup páru do manželského svazku nemají ale zdaleka pouze materiální výhody. Můžeme zde mluvit také o sociálním vlivu, kde nás může ovlivňovat řada lidí, např. rodiče, prarodiče nebo vrstevníci.

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že nejčastějším důvodem vstupu páru do manželství je založení rodiny a budování rodinného zázemí. Zde si dovoluji srovnat výsledky svého výzkumu s výzkumem socioložky Dany Hamplové, která se zabývá tématem rodiny. Dle Hamplové (2000) pár do manželského svazku vstupuje v první řadě z důvodu vzájemné lásky a touze po bezpečí, které jim oficiální vstup do manželského svazku má přinést.

Dle Hamplové (2000) v dnešní společnosti klesá sňatečnost, kdy jedním z důvodů může být vnímání manželství jako jakousi ztrátu svobody. Tento názor se ve výzkumu také objevil, kdy informanti uvedli, že si lidé formou nesezdaného soužití ponechávají pocit větší svobody, než jakou by měli v manželském svazku. Oslovení informanti žijící v nesezdaném soužití ve výzkumném šetření často uváděli, že v této formě partnerského soužití žijí převážně z toho důvodu, aby svého partnera poznali a zvykli si na život s ním ještě před vstupem do

případného manželství. Na nízkou sňatečnost poukazuje také Matoušek (2003), který shledává právě vzrůstající počet nesezdaných párů zakládajících rodiny jako jeden ze znaků krize rodiny, čemuž rozumíme tak, že selhávají tradiční funkce a hodnoty rodiny.

Co se týče vlivu náboženství na manželství a nesezdané soužití, výzkum prokázal, že věřící lidé mají větší tendenci do manželství vstoupit bez předchozího společného soužití v jedné domácnosti. Tento výsledek se shoduje s názorem Hamplové (2000), která tvrdí, že praktikující křesťané volí právě vstup do manželství bez zkoušky společného partnerského soužití častěji.

Výzkumné šetření prokázalo, že mezi oslovenými informanty jak z manželství, tak z nesezdaného soužití převládá názor, že z nesezdaného vztahu je jednodušší odejít, tzv. rozejít se než opustit manželství, které musí být ukončeno soudním řízením. Pravdou je, že to tak ve skutečnosti nemusí být. Vznikem manželství začíná existovat společné jmění manželů, které je v případě rozvodu soudně projednáváno a následně rozděleno. Majetek v nesezdaném soužití není nijak právně chráněn a v případě ukončení vztahu mohou nastat spory.

Výzkum se zabýval otázkou způsobu hospodaření ve společné domácnosti manželských a nesezdaných párů. Manželské páry mají ve všech případech zřízen společný bankovní účet. Zato nesezdané páry mají výdaje společné domácnosti rozdělené. Výjimkou je jeden nesezdaný pár, který má společný účet stejně jako tomu je u manželských párů. V jejich případě se dá předpokládat, že je to z důvodu jejich stabilního a dlouhotrvajícího vztahu a také toho, že spolu mají již starší děti a rodina tak z hlediska financí a společného hospodaření funguje stejně jako rodina se sezdanými rodiči.

ZÁVĚR

Smyslem bakalářské práce bylo poukázat na možné výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití, které nám mohou ovlivňovat každodenní život jedinců žijících v daných formách partnerského soužití.

Teoretická část byla zaměřena na vymezení pojmů a na historii obou forem partnerského soužití, kde je například zjevné, že nesezdanému soužití se v minulosti nepřálo a nebylo společností tolerováno, jako tomu je nyní, kdy se jedná již o naprosto normální soužití dvou osob. Dále bylo na manželství a nesezdané soužití nahlíženo z právního hlediska, kde byl zmíněný samotný vznik a zánik manželství a nesezdaného soužití. Poté byly zmapovány všechny možné výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití, které mohou partnery potkat. Patrné bylo, že manželství má mnoho výhod z hlediska právního postavení manželů, ať už se jedná například o nárok na dědictví nebo vdovský/vdovecký důchod. Takové výhody naopak nemá nesezdané soužití. Mezi výhody nesezdaného soužití jsem zařadila zvyk na život s partnerem, které nám umožňuje nahlédnout na styl jeho života. Jednou z výhod může být i rozdělený majetek, a to převážně v případě dluhů jednoho z partnerů. Nevýhodou může být nedostupnost hypoték nesezdaným pářům, nebo neposkytování informací o vzájemném zdravotním stavu.

Teoretickou část byla východiskem pro část praktickou, která byla zpracovávána kvalitativním výzkumným šetřením za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Předem připravenými otázkami obsaženými v polostrukturovaném rozhovoru byly zjištěny výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití, které oslovení jedinci nejvíce ve svém životě vnímají. Největší výhodami manželství se staly ty, které se týkají financí (dědictví, nárok na vdovský/vdovecký důchod, daňové úlevy, dostupnost hypotéky) a poskytování informací o zdravotním stavu partnerů. Největší nevýhodu oslovení informanti našli v rozvodu manželství, která byla také uvedena v teoretické části v kapitole zabývající se výhodami a nevýhodami manželství. Nejčastější uváděná výhoda nesezdaného soužití byla zkouška soužití s partnerem před vstupem do manželského svazku. Pro jedince v nesezdaném soužití je hlavní nevýhodou právní postavení partnerů a nemožnost získat ze zdravotnických institucí. Dále bylo zjištěno, že původ jedinci z rozvedených rodin může mít vliv na pozdější partnerský vztah jedince, kde ve většině případů chce, aby jeho vztah rozvodem neskončil a případné děti nezažívaly těžkost rozvodové situace. Výzkum také ukázal, že u některých párů může být těhotenství ženy nebo narození dítěte impulzem ke vstupu do manželství. Zde

musím zdůraznit, že se opravdu jedná o individuální rozhodnutí konkrétních párů. Na druhou stranu z výzkumu ale vyplynulo, že právě založení rodiny je hlavním motivem partnerů vstoupit do manželství. Výzkum ukázal, že na nesezdané soužití není společností již tak negativně nahlíženo a je bráno jako normální součástí životů jedinců. Manželství není společností přikládána taková váha, jako tomu bylo v minulosti, kdy se více dbalo na tradiční rodinu.

Určitě by pro nás jako celou společnost bylo ale dobré, aby manželství mělo ve společnosti své postavení a možnost manželského soužití nebylo v hojně míře nahrazováno, mnohdy se jen výhodněji tvářícím, nesezdaným soužitím, které je ale dobrým způsobem, jak si zkusit život mimo svou původní rodinu, s osobou, se kterou se možná rozhodneme vstoupit do manželství a založit svoji vlastní rodinu.

POUŽITÁ LITERATURA

BAUER, Jan. *Sex v dějinách*. Třebíč: Akcent, 2003. ISBN 80-7268-252-0.

ČESKO. Zákon č. 372/2011 Sb. zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 131. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>.

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026-1365. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

FEBEROVÁ, Radka, POLIŠENSKÁ Petra, STUHLÍK Zdeněk. *Musíš znát...Rodinné právo: Manželství*. Nakladatelství Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Grada, 1992. ISBN 80-85605-28-7.

HAMPLOVÁ, Dana. *Děti na psí knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-128-6.

HAMPLOVÁ, Dana. *Postoje k manželství a rodičovství*. In FIALOVÁ, Ludmila, aj. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 67-98. ISBN 80-85850-87-7.

HAMPLOVÁ, Dana. *Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti*. Praha: SLON v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-169-5.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 9788074006449.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-535-0.

LINHART, Jiří, MAŘÍKOVÁ, Hana, PETROUSEK, Miroslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník A-O*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

LISTEROVÁ, Kate. *Podivuhodná historie sexu*. Praha: Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-287-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozšířené a přepracované vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4.

PAVELKOVÁ ČEVELOVÁ, Zuzana. *Gender, víra a manželství v „dlouhém“ 19. století: možnosti interpretace katolických normativních pramenů*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2012. ISBN 978-80-7395-487-1.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VOJTKO, Honza. *Vztahy a mýty: párová terapie do kapsy*. Praha: Paseka, 2020. ISBN 978-80-7637-036-4.

VOJTKO, Honza. *Vztahy a pasti*. Praha: Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-324-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Adamová, Anna. 2017. Pes ve střídavé péči: Jak to vypadá, když o domácím mazlíčkovi rozhoduje soud? *reflex.cz*. [Online] 13. 2. 2017. [Citace: 26. 1. 2023.] <https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/77599/pes-ve-stridave-peci-jak-to-vypada-kdyz-o-domacim-mazlickovi-rozhoduje-soud.html>.

Barvínková, Marie. 2017. Dějiny manželství jsou plné překvapení. *jsmefer.cz*. [Online] 27. 4. 2017. [Citace: 26. 10. 2022.] https://www.jsmefer.cz/dejiny_manzelstvi.

Formy náhradní rodinné péče. *mpsv.cz*. [Online] [Citace: 25. 1. 2023.] <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>.

Hypotéka pro manžele versus hypotéka pro nesezdaný pár. V čem je rozdíl? *gpf.cz*. [Online] 15. 10. 2015. [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.gpf.cz/hypoteka-pro-manzele-versus-hypoteka-pro-nesezdany-par-v-cem-je-rozdil>.

Když manžel nadělá dluhy, kdo je zaplatí? *provident.cz*. [Online] 12. 5. 2022. [Citace: 25. 1. 2023.] <https://www.provident.cz/blogs/dluhy-v-manzelstvi>.

Kohoutová, Iva. 2014. Nesezdaná soužití: hlavně ve velkých městech. *czso.cz*. [Online] 20. 12. 2014. [Citace: 23. 1. 2023.] <https://www.czso.cz/csu/czso/a50041548c>.

Lze prohlásit otcovství k ještě nenarozenému dítěti v případě, že svědčí domněnka otcovství bývalému manželovi? *pravni prostor.cz*. [Online] 16. 4. 2020. [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/lze-prohlasi-otcovstvi-k-jeste-nenarozenemu-diteti-v-pripade-ze-svedci-domnenka-otcovstvi-byvalemu-manzelovi>.

O jaký důchod se zajímáte? *cssz.cz*. [Online] [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.cssz.cz/vdovsky-vdovecky-duchod>.

Pohyb obyvatelstva – rok 2021. *czso.cz*. [Online] 21. 3. 2022. [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-rok-2021>.

Průměrný věk prvorodiček za posledních pět let klesl o téměř dva roky, ukazuje průzkum. *zdravotnický deník.cz*. [Online] 18. 6. 2022. [Citace: 23. 1. 2023.] <https://www.zdravotnickydenik.cz/2022/06/prumerny-vek-prvorodicek-za-poslednich-pet-let-klesl-o-temer-dva-roky-ukazuje-pruzkum/>.

Rozsypal, Michael. 2022. Ocenění manželů za věrnost? Když spolu vydrželi, tak spolu vydrželi, říká Chalánková. *aktualne.cz*. [Online] 11. 11. 2022. [Citace: 26. 11. 2022.] <https://video.aktualne.cz/dvtv/oceneni-manzelu-za-vernost-kdyz-spolu-vydrzeli-tak-spolu-vyd/r~e3cd5b24613811edba5b0cc47ab5f122/>.

Sleva na poplatníka. *měsíc.cz*. [Online] [Citace: 24. 1. 2022.] <https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/sleva-na-dani-poplatnik/>.

Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – II. díl, majetkové vztahy za trvání svazku. *pravni prostor.cz*. [Online] 16. 9. 2015. [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-ii-dil-majetkove-vztahy-za-trvani-svazku>.

Svateb v kostele přibývá. *statistikaamy.cz*. [Online] 29. 7. 2022. [Citace: 26. 11. 2022.] <https://www.statistikaamy.cz/2022/07/29/svateb-v-kostele-pribyva>.

Šmolka, Petr. 2002. Soužití bez svatby. *rodina.cz*. [Online] 19. 4. 2002. [Citace: 26. 10. 2022.] <https://www.rodina.cz/clanek2465.htm>.

Typ hospodařící domácnosti. *czso.cz*. [Online] 2022. [Citace: 23. 1. 2023.] <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/typ-hospodarici-domacnosti>.

Vývoj obyvatelstva České republiky - 2021. *czso.cz*. [Online] 3. 10 2022. [Citace: 24. 1. 2023.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2021>.

Zeman, Josef. 2008. Předmanželský sex – proč ne? *vira.cz*. [Online] 31. 1 2008. [Citace: 26. 1. 2023.] <https://www.vira.cz/texty/otazky-a-odpovedi/predmanzelsky-sex-proc-ne>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Otázky k rozhovoru – manželství

Příloha B: Otázky k rozhovoru – nesezdané soužití

PŘÍLOHA A: Otázky k rozhovoru – manželství

- 1) Jak dlouho trvá Vaše manželství?
- 2) Jak dlouho trvá Váš vztah celkem?
- 3) Po jak dlouhé době vztahu jste spolu začali žít v jedné domácnosti? Žili jste sami, nebo např. s rodiči, jinými spolubydlícími?
- 4) Co pro Vás znamená manželství?
- 5) Co pro Vás znamená nesezdané soužití?
- 6) Myslíte si, že je nesezdané soužití jakýsi předstupeň před vstupem do manželství?
- 7) Pocházíte z rozvedené rodiny? Mělo to vliv na Vaše smýšlení ohledně manželství?
- 8) Co Vás motivovalo k manželství?
- 9) Pociťujete nějaké změny ve vztahu po vstupu do manželství? Co je podle Vás jiné?
- 10) Je pro Vaši budoucnost manželství důležité? V čem?
- 11) Jaké vnímáte výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití?
- 12) Jak hospodaříte s penězi?
- 13) Myslíte si, že ovlivňuje vstup do manželství vliv rodiny a okolí páru?
- 14) Jak se podle Vás staví k manželství dnešní společnost?
- 15) Jak se podle Vás staví k nesezdanému soužití dnešní společnost?
- 16) Chtěli byste, aby Vaše děti jednou žily v manželství?
- 17) POKUD MÁ PÁR DĚTI: Byl příchod dítěte impulzem k sňatku?

PŘÍLOHA B: Otázky k rozhovoru – nesezdané soužití

- 1) Jak dlouho trvá Váš vztah celkem?
- 2) Po jak dlouhé době vztahu jste spolu začali žít v jedné domácnosti? Žili jste sami, nebo např. s rodiči, jinými spolubydlícími?
- 3) Co pro Vás znamená manželství?
- 4) Co pro Vás znamená nesezdané soužití?
- 5) Myslíte si, že je nesezdané soužití jakýsi předstupeň před vstupem do manželství?
- 6) Pocházíte z rozvedené rodiny? Má to vliv na Vaše smýšlení ohledně manželství?
- 7) Co Vás motivuje k nesezdanému soužití?
- 8) Plánujete vstup do manželství?
- 9) Je pro Vaši budoucnost manželství důležité? V čem?
- 10) Setkali jste se s negativní reakcí na nesezdané soužití?
- 11) Máte zkušenost se situací, kdy bylo nesezdané soužití spíše na obtíž?
- 12) Myslíte si, že ovlivňuje vstup do manželství vliv rodiny a okolí páru?
- 13) Jak se podle Vás staví k manželství dnešní společnost?
- 14) Jak se podle Vás staví k nesezdanému soužití dnešní společnost?
- 15) Jaké vnímáte výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití?
- 16) Jak ve společné domácnosti hospodaříte s penězi?
- 17) Myslíte na zabezpečení partnera v případech, kdy by to bylo potřeba?
- 18) Chtěli byste, aby Vaše děti jednou žily v manželství?
- 19) Byl by příchod dítěte impulzem k sňatku?
- 20) POKUD MÁ PÁR DĚTI: Vnímají děti, že nejste manželé?